

КОН ДОБРОБИТИЕТО НА ДЕЦАТА ВО ЕВРОПА

ВОДИЧ ЗА ДЕТСКАТА СИРОМАШТИЈА ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА

ЕАРН и EUROCHILD објаснувач

eurochild

2013

EAN
EUROPEAN ANTI POVERTY NETWORK

Оваа публикација е поддржана од страна на Програмата за вработување и социјална солидарност на Европската Заедница - ПРОГРЕС (2007-2013).

Со оваа програма управува Генералниот директорат за вработување, социјални прашања и еднакви можности на Европската Комисија. Таа е основана како финансиска поддршка за реализација на целите на Европската Унија, во подрачјето на вработување и социјала, како што е дефинирано во Социјалната агенда, и така придонесува кон достигнување на целите на Лисабонската Стратегија во ова подрачје.

Седумгодишната Програма е усмерена кон сите чинители, што можат да помогнат во обликувањето на рзвојот на соодветно и ефикасно вработување и на социјално законодавство и политики, во сите земји членки на ЕУ, ЕФТА-ЕЕА и во земјите кандидати и пред-кандидати на ЕУ.

Мисијата на ПРОГРЕС е да се зајакне придонесот на ЕУ во поддршка на заложбите на земјите членки. ПРОГРЕС ќе помогне при:

- Давање анализа и совети во врска со подрачјето на делување на ПРОГРЕС;
- Следење и известување при спроведувањето на законодавството и политиките на ЕУ во подрачјето на делување на ПРОГРЕС;
- Промовирање на размена на политики, учења и поддршка меѓу земјите членки, врзано за целите и приоритетите на ЕУ; и
- Пренесување на гледиштата на чинителите и општеството во целина.

За повеќе информации види: www.ec.europa.eu/progress

Информациите содржани во оваа публикација не се нужно и позиција или мислење на Европската Комисија.

EUROPEAN ANTI-POVERTY NETWORK

RÉSEAU EUROPÉEN DE LUTTE CONTRE LA PAUVRETÉ ET L'EXCLUSION SOCIALE
SQUARE DE MEEÛS, 18 – 1050 BRUXELLES – Tél: +32 (0)2 226 58 50 - team@eapn.eu
www.eapn.eu

EUROCHILD

AVENUE DES ARTS, 1-2 – 1210 BRUXELLES – Tél: +32 (0)2 511 70 83 - info@eurochild.org
www.eurochild.org

Вовед

25 милиони деца во Европската Унија (ЕУ) се во ризик од сиромаштија и социјална исклученост – тоа е едно на секое четврто дете. Повеќето од овие деца растат во сиромашни семејства, кои со маки се обидуваат да им пружат пристоен живот. Ова е социјален криминал во ЕУ, која се гордее со својот социјален модел, напад на фундаменталните права и неуспех да се инвестира во луѓето и во нашата иднина. Може ли ЕУ да си го дозволи овој трошок?

Оваа брошура за детската сиромаштија е заеднички напор на ЕАПН и Eurochild со цел:

- Да се подигне свеста на јавноста за тоа што значи детската сиромаштија во Европски контекст, нејзините причинители и како влијае на животите на децата и нивните семејства.
- Да ги истакне ефикасните решенија што треба да помогнат во борбата против сиромаштијата и да го промовираат добробитието на децата и нивните семејства, посебно во времиња на неимаштина и јавното намалување на трошоците.

Се надеваме дека она ќе помогне да се мобилизира широка јавна и политичка поддршка за интензивирана акција за намалување на детската сиромаштија и да го промовира добробитието на децата, навремено да се поддржи спроведувањето на Препораките на Европската Комисија против детската сиромаштија.

ЕАПН веќе издаде една серија од 3 брошури-водичи за сиромаштијата и нееднаквоста во ЕУ (2009), за примереноста на минималните примања во ЕУ (2010) и за богатството, нееднаквоста и социјалната поларизираност во ЕУ (2011).

Photo acknowledgements:

Cover page: *Shout, let it all out* @Sérgio Aires*; Mother and kids @ Hungarian Interchurch Aid; Children © UNICEF/SWZ/2011/John McConnico ; Family © UNICEF/SWZ/2011/John McConnico.
p.6: Taken in a small home-based Montessori Pre-School in Wicklow (Ireland), which participates in the Universal Free Pre-School Year project. Also a member of Childminding Ireland © Patrick Bolger and supplied by Start Strong; *Kids festival in Saint Gilles, Walking the line 1* @Rebecca Lee, July 2012; *Spieloteek 1 Brussels* © Tram66*-Rebecca Lee, Sept 2011. p.8: Children © UNICEF/SWZ/2011/John McConnico; Pregnant mother and children © UNICEF/SWZ/2011/John McConnico; *Olhares* @Sérgio Aires*. p.10: *Soup kitchen Brussels* © Tram66*-Rebecca Lee, April 2009; *There is a time and an age for playing* © Juul Sels-Brandpunt23*. p.12: Child reading © UNICEF/SWZ/2011/John McConnico. p.14: *Old thing (Benjy)* © Kara Shallenberg, 25 Jan 2008, www.flickr.com/photos/kayray/2218638899/. p.15: Taken in a small home-based Montessori Pre-School in Wicklow (Ireland), which participates in the Universal Free Pre-School Year project. Also a member of Childminding Ireland © Patrick Bolger and supplied by Start Strong. p.17: *Sunday morning* © Jérôme, 07 Dec 2008, www.flickr.com/photos/jblndl/3088470051/. p.18: *Let's play* © Emanuel Batalha; *The strength of the money that grows and destroys beautiful things* @ Sérgio-Aires*, April 2008; *Playground* © Janet Ramsden, 08 Sept 2011 www.flickr.com/photos/ramsd/6126548033/.
p.21: *Window childish innocence* © Juul Sels-Brandpunt23*. p.22: Children walking labyrinth with Gabriella the Soundweaver © Petter Akerblom, peace-trails.com/labyrinths; Mother and kids @ Hungarian Interchurch Aid; Intervention of young people at Eurochild's Annual Conference 2012 in Bulgaria "Promoting the rights of children in alternative care across Europe" #1 © Eurochild, Oct

Содржина

Што е детската сиромаштија и зошто е тоа важно?

Кои се причинителите на детската сиромаштија?

Кои се тие деца погодени од сиромаштијата и колку ги има?

Разбивач на митови: предизвик за стереотипите!

Кои се решенијата?

Главни извори на информации и податоци

Што е детската сиромаштијата и зошто е тоа важно?

Детската сиромаштија во Европски контекст

Борбата против детската сиромаштија во Европа е интегрален дел на глобалната солидарност

Детската сиромаштија е најмногу поврзана со земјите во развој и со последиците од глад и војна, како што се изгладнетоста, недохранетоста, болеста и прераната смрт. Меѓутоа, детската

сиромаштија и понекогаш екстремната сиромаштија, постојат и денес во ЕУ. Ова е центарот на вниманието на овој водич. Се разбира, ова не го одвлекува вниманието од сериозноста на сиромаштијата на други места. Сепак, како се однесуваме кон децата блиску до нас е неразделно поврзано со нашата позиција како глобален актер во развојот и хуманитарната помош. Не можеме да се залагаме за нешто што не го практикуваме. Однесувањето кон децата во нашите земји мора да биде приоритет за нашиот развој, но исто така и придонес кон глобалната визија на солидарност и поеднаква распределба на ресурсите.

Сиромаштијата е многу повеќе од живот со мали примања

Кога се зборува за детската сиромаштија се работи пред сè за деца кои растат во семејства што живеат во сиромаштија – ова значи, без приход кој е доволен да обезбеди пристоен живот. Сепак, ова е повеќе од само немање доволно пари. Исто така се работи за живот во непримерени стамбени простори или немање пристап до квалитетно образование и здравствена заштита. Се работи за немање исти можности за развој и учество, како равноправни во нивните земји. Се работи за деца чиј глас не може да се слушне. Се работи исто така за семејства што се мачат да пружат пристојна животна средина за нивните деца, наспроти сите неприлики.

Недостатокот на приход поврзан со слаб пристап до установите и услугите исто така значи дека детската сиромаштија е во врска со неможноста да се учествува во секојдневните активности: како што се одењето на школски екскурзии; земањето часови по пливање; поканувањето пријатели кај себе дома; одењето на роденденски прослави и други посебни прилики; или пак одењето на годишен одмор.

Сиромаштијата во Европа е првенствено релативен поим

Општо земено, детската сиромаштија во Европа се смета за **релативен** поим. Се смета дека сиромаштијата постои, кога начинот на живот на детето е толку полош од заедничкиот стандард на живеење во земјата или регионот каде што живеат, што тоа се мачи да живее нормален живот и да учествува во обичните економски, социјални и културни активности. Што тоа точно значи и колку сериозни се последиците, се разликува од земја до земја, зависно од стандардот на живеење што го ужива мнозинството. Иако не толку екстремно како апсолутната сиромаштија, релативната сиромаштија е сè уште многу сериозна и ранлива. (види ЕАПН, 2009).

Но апсолутната сиромаштија сè уште постои во Европа

Сè уште постојат деца во Европа, кои доживуваат тешка неимаштија. Ова обично се нарекува **апсолутна или екстремна сиромаштија**. Ова се случува кога им недостасуваат основни потрепштини, како што се редовна и здрава исхрана, греење, пристојно сместување, чиста вода, доволно облека или медикаменти и здравствена заштита и кога животот е борба за преживување од ден за ден. Се разбира дека ова е почесто во земјите во развој. Но, ова е во многу нешто реалност и за некои деца во ЕУ, нпр. Ромите/децата патници, зголемениот број на деца бездомници, децата мигранти без придружба, децата на непријавените мигранти и децата во многу сиромашни региони и соседства. Како последица на тоа, тие се во значително поголем ризик од влошено здравје и рано умирање. Екстремна сиромаштија може да се пронајде во сите земји членки, но повообичаена е во посиромашните земји членки. Исто така,

во некои земји члнки пристапот до пристојни училишта, основни здравствени услуги или спортување, рекреациски и културни активности е поограничен. Зголемувањето на основното ниво на обезбеденост за сите деца и семејства останува важен предизвик.

Добробитието на детето е повеќе од справување со детската сиромаштија

Постигнувањето добробитие е многу поширок поим од самото справување со детската сиромаштија. Тоа вклучува преземање „целосна перспектива за детето“, што ја зема предвид повеќе-димензионалната природа на животот на децата и вредноста на нивните врски. Со други зборови, тоа опфаќа здравство, образование, семејна поддршка, заштита од повредување и способност на детето целосно да учествува во одлуките што се однесуваат на него. Примерен стандард на живеење е предуслов децата да можат да го остварат својот целосен физички, духовен, морален и социјален развој.

Сепак, односот помеѓу неимаштината поради приходите и добробитието е комплексен. Не сите деца кои живеат од ниски примања нужно имаат низок степен на добробитие, посебно ако живеат во семејна атмосфера на љубов и сигурност и ако имаат пристап до истите услуги и можности како другите деца. Исто така, можно е за дете чие семејство има богати приходи да биде во опасност од животот во негрижа или несигурност или ако му се одземени можностите. Сепак, веројатно е дека децата кои живеат во семејства со ниски примања ќе имаат потешкотии да достигнат добробитие.

Правата на детето бараат поинаков пристап во борбата против детската сиромаштија

Сиромаштијата на децата им го ускратува пристапот до нивните права, како што се тие дефинирани во Конвенцијата за правата на детето на ООН (UNCRC). UNCRC ги наведува основните човекови права што децата секаде ги имаат: правото на преживување; максималниот развој; заштита од штетни влијанија, злоупотреба и искористување; и да учествува потполно во семејниот, културниот и друштвениот живот. Четирите основни принципи на Конвенцијата се не-дискриминацијата; посветеност на најдобрите интереси на детето; правото на живот, преживување и развој; и почит кон гледиштата на детето. Примената на UNCRC бара промена во перцепцијата на детето како пасивен примач на поддршка во активен чинител, кој има моќно влијание на својата околина и врските.

Сите земји членки се потписници на UNCRC, кој е правно обврзувачки инструмент. Како последица на тоа, тие се обврзани да ги почитуваат правата на детето. UNCRC дава мошне корисно и динамично средство за промоција и заштита на правата на детето и добробитието, и за централните влади и за групите и поединците што работат со и за децата на сите нивоа.

1. Дефинирање на детската сиромаштија

За целите на оваа брошура за детската сиромаштија, ЕАПН и работната група на Eurochild се согласија за следнава дефиниција:

Децата живеат во сиромаштија ако приходите и ресурсите достапни за нивното растење се непримерени и ги исклучува од стандарното живеење што се смета за прифатливо во општеството во кое живеат и што е доволно за да им обезбеди социјално, емоционално и физичко добробитие и развој. Растејќи во сиромаштија тие и нивните семејства доживуваат повеќе неповолности, од ниските примања, лошите станбени услови и животна средина, неадекватна здравствена заштита и пречки во образованието. Тие се

често исклучени и маргинализирани од социјалните, спортските, рекреациските и културни активности, што се стандард за другите деца. Нивниот пристап до фундаменталните права може да е ограничен, може да доживеат дискриминација и стигматизација и нивните гласови не се слушаат.

2. Дефинирање на детското добробитие

Учењето за добробитието на конзорциумот на фондации на Европа го дефинираше детското добробитие како „освистување на своите уникатни потенцијали преку физичкиот, емоционалниот, менталниот и духовниот развој... во однос на себе, другите и околината.“ Таа дефиниција се базира на погледот на општеството во кое сите луѓе ќе можат да ги развијат своите капацитети за да можат да ги остварат своите потенцијали преку растење и живеење во средини што ги негуваат тие капацитети и дозволуваат уникатноста на секој поединец да се развие. Ова е заложба што бара сите делови на општеството да придонесат кон добробитието на детето, како важна мерка во неговиот напредок (види Kickbush et al., 2012). Една од клучните компоненти на работата на Конзорциумот е развивањето на мерки, следење и проценувачки пристапи и индикатори околу детските капацитети, како и поддршката пружена од страна на нивното опкружување. (www.learningforwellbeing.org).

UNICEF ги препозна шесте важни различни аспекти на детското добробитие. Тие се: материјално добробитие, здравје и сигурност, добро образование, семејство и врски со врсниците, однесување и ризици и субјективно добробитие (односно, како децата се чувствуваат во врска со себе) (види UNICEF, 2010).

3. 7 предности на правниот пристап во справувањето со детската сиромаштија и промовирањето на добробитието

- Тој е клуч во **спречување на детската сиромаштија**. Ако сите права на детето се почитуваат тогаш децата тешко да ќе живеат во сиромаштија;
- Тој ги става потребите на **детето во центарот на креирањето политики**. Решавањето на детските потреби станува централна политичка обврска, а не само можен политички избор;
- Тој става акцент на решавањето на **специфичните потреби на детето** сега и тука, како и на подобрувањето на позицијата на нивните семејства и заедниците во кои живеат;
- Тој дава корисна рамка за развивање на **сеопфатна стратегија** за спречување и намалување на детската сиромаштија. Ова е многу видливо во земјите како Шведска, кои ставаат голем акцент врз правата на детето и како последица на тоа се многу успешни во спречувањето на детската сиромаштија и социјална исклученост;
- Тој го поврзува добробитието на детето со добробитието на **родителите и семејствата** и дава поддршка за семејствата во центарот на политиките за справување со детската сиромаштија. На пример UNCRC признава дека детето, за целосен развој на својата личност, мора да расте во семејна средина, во атмосфера на среќа, љубов и разбирање;

- Тој става акцент на важноста на усојување и примена на силно **анти-дискриминирачко** законодавство како суштински елемент во спречувањето и намалувањето на сиромаштијата и социјалната исклученост;
- Го истакнува **правото на детето да биде слушнато** и да учествува во одлуките што се однесуваат на него.

Реалноста на детската сиромаштија

Што навистина значи растењето во сиромаштија за децата и нивните семејства?

Формалните дефиниции и описи не ја доловуваат тешката секојдневна реалност за децата и тоа во колкава мерка сиромаштијата влијае на нивните животи. Тие не ги покажуваат тешкотиите со кои обичните семејства се соочуваат кога живеат во сиромаштија и нивниот постојан напор да се создаде пристоен дом и живот за нивните деца, често наспроти сите изгледи и со поглед на постојаната критика и стигматизација. Повеќе-димензионалниот аспект на детската сиромаштија значи дека таа може да влијае на децата на многу различни начини.

За едно дете, животот во сиромаштија може да значи:

- Да се нема доволно за јадење или здрава храна;
- Да не може да се купи нова облека или пристојни чевли;
- Немање на опрема што другите деца ја земаат здраво за готово во нивната земја, како што се книги и прибор за школо или опрема за рекреација, како велосипед или скејтборд;
- Живот во лоши или пренаселени станови: делење простории и живеење во тесни простории;
- Живот со недоволно греење и во влажен дом;
- Немање тивко место со доволно простор и светло за пишување на домашните задачи;
- Немање можност да се обезбеди примерена здравствена нега или квалитетна детска грижа или да сепосетува добро училиште или да се добие помош кога е потребна;
- Имање мали шанси за игра на пристојни, неискршени игралишта, да учествува во спортот и креативните/културни активности;
- Немање многу можности за искажување во поглед на одлуките што влијаат врз нивниот секојдневен живот.

Не е нужно сите деца во сиромаштијата да ги доживеат сите овие неповолности. Во повеќето земји, повеќето деца кои живеат во сиромаштија не живеат во напуштени и несигурни соседства, но во некои земји и соседства живеат. За да се разбере стварноста подобро, мораме да ги слушаме гласовите на децата кои растат во сиромаштија и на нивните родители, како што потврдуваат и следниве сведоштва:

4. Што сиромаштијата значи – за децата?¹

¹Цитатите на децата во водичов се земени од: деца од Естонија и млади луѓе ангажирани во локални проекти; проектот Speak up!, воден од Eurochild и осум партнер-организации од цела Европа: Грција, Полска, Унгарија, Бугарија, Шведска, Холандија, Обединетото Кралство и Ирска; од советодавниот проект Children in Wales за сиромаштијата во 2010; и претставување на Конференцијата на Eurochild 2011 во Велс. За да се сочува анонимноста на децата, имињата се изменети.

„Секоја вечер го затворам прозорецот, миризбата од другите катови ме прават уште погладна.“
– Андра, Естонија

„Мојата облека е чиста, но стара и другите деца ми се потсмеваат.“ – Каиса, Унгарија

„Го мразам мојот роденден, бидејќи никогаш не добивам подароци како сите други.“ – Олев,
Шведска

„Непријатно ми е да поканам пријатели кај мене бидејќи кога ќе дојдат ќе им биде ладно и ќе сакаат да си одат порано.“ – Меган, Обединето Кралство

„Ако ја гледам мајка ми, колку многу работи, има 3 работни места, никогаш не сакам да пораснам и да станам возрасен, толку е лошо.“ – Јержи, Полска

„Не сакам да одам на школски екскурзии, бидејќи не сакам да сум им товар на родителите.“ –
Деметра, Грција

„Осаменоста и чувството дека не си потребен е најтешката сиромаштија.“ – Елизабет, Естонија

„Нема смисла да се имаат соништа, кога работите и така и така не се остваруваат.“ – Дилан,
Обединето Кралство

5. Што значи сиромаштијата – за семејствата?²

„Како невработен родител, секогаш ги чувствувам обвинувачките погледи на оние кои работат. Сакам да учествувам во друштвото. Сакам да ги пратам децата во школо. Сакам да се вклопам. Но, не сакам да се гледам себе си како некој кој нема функција во општеството. Не мора да ме обвинуваат мене затоа што постојат пречки што ги спречуваат луѓето да се обучуваат или да најдат работа.“ – Џон, Обединето Кралство

„Како самохран родител, навистина е тешко да се работи и да се подигаат деца. Дополнителни тешкотии, вклучувајќи многу ограничен пазар на трудот, јасли што затвораат многу рано, ова е причина зошто самохраните родители прекинуваат да работат.“ – Ингрид, Норвешка

„Доаѓам од ромско семејство со неколку проблеми. Ромите се сфаќаат стереотипно и се дискриминирани. Имам 5 деца и тие се во ризик да останат заробени во замката на сиромаштијата. Подобро користење на фондовите би помогнало да се реши ситуацијата.“ –
Мариа, Словачка

„Ако сте мајка, мајката мора да работи сè повеќе и повеќе за да заработи и децата ги гледа сè помалку и помалку. Кога мојот договор во јуни ќе заврши, нема да имам приходи и можеби ќе треба да го напуштам мојот дом, а можеби ќе ги изгубам и децата...Пристоен приход е нужност. Апсурдно е. Децата сега ги наследуваат долговите на своите родители.“ – Касја,
Полска

„Не можам да им дозволам на моите деца рекреативни активности, бидејќи мора да платам за нив.“ – Грете, Естонија

²Цитатите од родителите што се користени во водичов се од извештаи од 9-иот Состанок на луѓе што живеат во сиромаштија на ЕУ од 2010 година (почетна точка за нов договор) и 10-иот Состанок на луѓе кои живеат во сиромаштија од 2011 година (вработување, работа и работни места), координиран од страна на ЕАПН. За да се заштити анонимноста, имињата на родителите се сменети.

Какво е влијанието на сиромаштијата на децата, семејствата и општеството?

Доведување на децата во ризик

Раното детство е најкритичната фаза во развојот на личноста. Сега веќе има доволно докази од истражувањата, кои покажуваат дека овој најран период на животот е време кога создајните, физичките и емотивните капацитети на детето се развиваат најбрзо. Овие најрани искуства имаат значајно влијание на доживотното здравје и добробитие на човекот.

Сиромаштијата во овој период може да им наштети на децата физички, емотивно и психички и да влијае негативно на нивното добробитие сега и во иднина. Ги нарушува активностите на мозокот и со тоа влијае на создајните и јазичните способности.

Што подолго децата живеат во сиромаштија, штетата ќе биде поголема и поголема е шансата за нивна неимаштина кога ќе бидат возрасни, ако не се постават стратегии за да одговорат на ова. Постојаните истражувања покажуваат дека, во повеќето земји, најсиромашните деца најмногу застанувале зад најдобрите во здравјето и развојот во најраната возраст до две години.

Се разбира, со напорите и поддршката на нивните родители, некои деца кои живеат во сиромаштија постигнуваат добри резултати. Така детската сиромаштија, иако многу го зголемува ризикот, не води нужно до песимистични резултати во возрасната доб.

Сепак, сиромаштијата секогаш го зголемува стресот за децата и семејствата додека тие растат и го намалува квалитетот на нивниот живот во сегашноста. Има многу начини на кои растењето на мали приходи, во лоши животни услови, со слаб пристап до услуги и можности и пропуштање на нормалните детски активности, може да има негативно влијание на животот на децата. Истражувањето (види нпр. Hoelscher, 2004) покажува дека сиромаштијата може:

- Да го зголеми ризикот за **слабо физичко и ментално здравје**: децата израснати во сиромаштија ќе бидат поболешливи во текот на својот живот и побрзо умираат отколку нивните финансиски добростоечки врсници; тие се во поголем ризик на умирање при раѓањето или додека се бебиња и веројатно е дека ќе патат од хронични болести за време на детството или да се со инвалидитет;
- Да го загрози правото на **сигурен и грижлив семеен живот**: секојдневниот притисок на справување со сиромаштијата и социјална исклученост може да стане неподнослив за родителите и роднините и може да доведе до зголемена изолација и стигматизација. Ова го поткопува добробитието на семејството, ставајќи го во ризик квалитетот на семејниот живот и го зголемува ризикот на распаѓање на семејството – додека повеќето родители чинат сè што можат да ги заштитат своите деца од најлошите ефекти на сиромаштијата и да го намалат нејзиното влијание;
- Да влијае на **друштвениот живот** бидејќи ја поткопува мрежата на пријатели на детето, спречувајќи го да учествува во активностите со другите деца, ги зголемува шансите да биде малтретирано и да се плаши да биде поинакво, водејќи до стигматизација, исклученост и изолација;

- Да ги ограничува и поткопува можностите за детскиот **емотивен, друштвен и интелектуален развој**: влијанието на здравјето и развојот на сознајните способности е поголемо што е детето помало;
- Да резултира во заостанување на детето во сите сегменти на образованието и ризик на **поголема образовна неповолност** и рано откажување од училиште;
- Да ги изолира децата од нивните врстници, ги **стигматизира** и ги става нив и нивните семејства под зголемен стрес;
- Да има **долгорочен ефект** на нивното идно добробитие и на нивните идни прилики за вработување;
- Да ги намалува **очекувањата на детето** за неговиот сопствен живот. Како резултат на тоа, децата можат да станат демотивирани и да ја изгубат секоја амбиција, надеж и снисhta за подобар живот.

Оие различни димензии на сиромаштијата и социјалната исклученост имаат тенденција да бидат поврзани меѓусебно и зависни една од друга. Децата кои растат во семејства со ниски примања веројатно живеат во пренаселени простори во сиромашни соседства. Ова може да придонесе кон лошото здравје, лошите образовни постигнувања и да ги поткопа нивните животни шанси, да го зголеми ризикот на ненамерни несреќи и повреди. Се разбира дека децата не мора да трпат од сите овие лишувања, за да доживуваат сиромаштија.

Доведување на семејствата до критичната точка

Повеќето сиромашни деца растат во сиромашни семејства. Родителите кои живеат во сиромаштија се соочуваат со секојдневниот напор за преживување на нивните семејства и се принудени да направат жртви за да ги заштитат своите деца од најлошите последици на сиромаштијата. На пример, тие често како приоритет ги ставаат храната и облеката за своите деца, очајнички пробувајќи да најдат решенија за себе си и за своите деца. И покрај тоа, родителите се често напаѓани и стигматизирани дека не се грижат доволно за своите деца, без оглед што тие прават најмногу што можат во тешките прилики во кои се наоѓаат. Родителите се обично одговорни за благосостојбата на своите деца. Тие се напаѓани како причинители на проблемот и се често предмет на главните политички акции – на пр. мали активациски пристапи, но се ретко придружени со пронаоѓање позитивни решенија за себе и своите деца. Тоа е и главен фактор за задолженост на семејствата бидејќи родителите се мачат да ги покријат трошоците на клучните случки, како што се враќањето во школо, религиските прослави и родендени, или појачано да ги покријат основните трошоци со намалени примања и зголемени цени на основните продукти. Родителите се дел од решението и нив им треба активна поддршка.

Пресметување на трошоците за општеството

Сиромаштијата кај децата има негативно влијание и на целото општество. Општеството губи од три причини:

- Прво, детската сиромаштија **ја поткопува социјалната солидарност и социјалната кохезија**. И повеќе од тоа, таа е предавство на ветувањата за европски социјален модел што ќе ги брани правата на своите најранливи граѓани. Тешко е да се види како Европа може да ја држи главата воздигнато кога, како релативно богата регија, на своите деца им ги ускратува средствата за развој;

- Второ, детската сиромаштија резултира со **зголемени социјални издатоци**. Детската сиромаштија е неразделно поврзана со послабо здравје и води до долгорочни здравствени проблеми. Економски гледано, ова води до значајно поголеми барања и трошоци за јавните услуги, како што се здравствената и социјалната грижа. Инвестирањето во превенција на детската сиромаштија денес ќе доведе до намалени трошоци за здравствена и социјална заштита во иднина, а истовремено ќе ја зголеми социјалната еднаквост. Како што покажа Новата Економска Фондација, превенцијата е подобра од лечењето и обично е поевтина. Трошоците поврзани со распаѓање на семејството/лошото ментално или физичко здравје, се многу поголеми од раната интервенција и превенција (види Coote, 2012);
- Трето, општеството губи бидејќи **е намалена економската продуктивност**. Како што детето кое растело во сиромаштија често не ги постигнува своите полни потенцијали, тие имаат тенденција да се здобијат со помалку вештини и да ги поткопаат своите идни шанси за добивање пристојна работа, да водат активен и креативен живот и да придонесуваат позитивно кон економскиот развој, како и кон своите локални заедници. Тоа исто така значи и пониски приходи од даноците и со тоа помалку инвестирањево социјалниот и економскиот развој.

Така општеството, како и децата и нивните семејства, трпи долгорочно високи трошоци, ако инвестициите не се усмерени кон справување и спречување на детската сиромаштија (види исто така Griggs и Walker, 2008 и Action for Children, 2009).

6. Цената на детската сиромаштија

Една студија од 2008 година истакна дека, долгорочно, отприлика 13 билиони фунти (околу 16 билиони евра) можат да се добијат од окончувањето на детската сиромаштија, преку економии поврзани со директните трошоци на услуги за лекување на последиците од лошото здравје, ниските образовни постигнувања, криминалот и несоцијалното однесување (Hirsch, 2008).

Постојат јаки економски и правни аргументи во прилог на намалување или елиминација на сиромаштијата и ранливоста на децата. Авторите посветени на теориите на развој, како што се Prebisch, Sen и Solow ја истакнаа важноста на инвестирање во образованието и здравјето за да им се помогне на економиите да растат и да се развиваат. Трошокот на давање втора шанса на возрасните е многу поголем од трошокот на времена и примерена интервенција за децата. Оние кои имаат квалитетна исхрана, имунитет, сигурна вода, санитарни услови и можности за учење, подобро ќе се припремат да имаат корист од образованието и социјалните услуги подоцна, станувајќи возрасни луѓе со повеќе шанси да бидат здрави и среќни и да водат продуктивен и партиципативен живот.

Кои се причинителите на детската сиромаштија?

Ако треба да направиме нешто во врска со сиромаштијата кај децата, прво треба да ги разбереме нејзините главни причинители, за да можеме да спречиме децата да бидат сиромашни.

Причинителите на детската сиромаштија се тесно поврзани со причинителите на сиромаштијата општо. Повеќето деца кои живеат во сиромаштија живеат во сиромашни семејства и многу од нив живеат во региони и соседства каде што сиромаштијата е раширена.

Различните нивоа на детската сиромаштија и добробитието во различни земји ги одразува различните нивоа на примања и богатство во различните земји членки, но исто така и различните начини на кои се општествата организирани и како се распределени ресурсите и можностите.

Препознавање на структуралните причинители

Нееднаквоста во распределбата на ресурсите е главен фактор за стварањето на детската сиромаштија

Земено воопштено, земјите членки со најниска стапка на сиромаштија кај децата, како што се Шведска и Данска, се исто така земји со најниска стапка на општо сиромаштво и нееднаквост. Тоа е затоа што тие поддржуваат прераспределувачки политики, кои осигуруваат дека родителите имаат доволни приходи, или преку пристап до пристојна работа или преку примерени примања во вид на бенефиции. Тие исто така го распределуваат богатството порамномерно, преку ефективни оданочувања и систем на социјална заштита, што обезбедува пристап до услуги со добар квалитет и прилики за повеќето деца и нивните семејства³ (види на пр. Eurochild, 2010).

Намалувањето на детската сиромаштија зависи од изборот на политика

Високо ниво на сиромаштија кај децата и ниско ниво на добробитие кај децата е често резултат на политички неуспех во справувањето со овие структурални нееднаквости во општеството. Тие се исто така резултат на неуспех на креаторите на политики, доволно да ги признаат правата на детето и да ги постават како приоритет развојот на политиките за поддршка на семејствата и децата. Овие избори на политики се често поврзани со прекумерно потпирање на пазарот и економскиот раст за да се решат сите социјални проблеми (теорија на цедилка/капалка) и исто така тенденцијата да се прифатат краткорочни политички интервенции на сметка на инвестирањето во долгорочни решенија, посебно во време на економско штедење.

Лесно е вината за детската сиромаштија да се префрли на родителите и нивната грижа и одговорност за своите деца. Во стварноста, издвојувањето на лошото родителство како причинител на детската сиромаштија е игнорирање на длабоко вкоренетите структурални причинители на сиромаштијата и социјалната исклученост. Културата на обвинување на родителите ќе ги вкорени социјалните поделби и маргинализацијата на најранливите, на штета на животите на децата.

Други фактори на ризик

Клучни фактори што го зголемуваат ризикот од сиромаштија за децата вклучува:

→ Родителите се невработени или се вработени на „лоши“ работни места

³ Сепак, дури и во овие земји децата на непријавените мигранти се исклучени од социјалната сигурност и затоа се во ризик на екстремна неимаштина и исклученост. Дури и пристапот до основна здравствена заштита е многу проблематичен, на пр. UNICEF (2012) „Пристап до граѓански, економски и социјални права за децата во контекст на нерегуларните миграции“, поднесок на UNCRC денот на општ разговор за „Правата на сите деца во контекст на интернационалните миграции“, 28 септември 2012 година, стр. 22-23 (достапно и он-лајн: www.2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussionsDGDMigration/UNICEF_1.doc)

Ако едниот или двата родитела се невработени или се со ниски плати, несигурни или често времени вработувања, тогаш се зголемува ризикот од сиромаштија кај децата. Во 2010 година, 9% од децата во ЕУ живеат во домаќинства со слаби примања. Во 2010 година, 10,7% од работно-способното население со малолетни деца имало приходи под националната граница на ризик од сиромаштија, наспроти 8,5% од целата работно-способна популација. Во ЕУ-27, самохраните вработени родители се во најголем ризик од сиромаштија (21,6% во 2010 година) (види Social Protection Committee, 2012). Овие ризици можат и натаму да се влошуваат поради ограничената достапност или високите трошоци на грижа за децата и другите услуги и поради недостатокот на работна средина наклонета кон семејството.

→ Систем на поддршка, но со недоволни бенефиции

Социјалниот трансфер игра клучна улога во намалувањето на нивото на сиромаштија во ЕУ, но додека во некои земји членки тој го намалува сиромаштвото кај децата до 60% (на пр. Австрија, Финска, Ирска, Шведска и ВБ), во други (на пр. Бугарија, Грција, Романија и Шпанија) тој е многу понеефикасен и го намалува сиромаштвото кај децата за 20% или помалку (види Social Protection Committee, 2012).

→ Слаб пристап до основните услуги

Каде што здравствените и социјалните услуги се нерамномерно развиени и достапноста не е гарантирана за сите деца, каде што негата за мали деца и образованието не е развиено или е скапо, каде што добрите училишта не се достапни и се нерамномерно застапени, каде што училиштата недоволно ја земаат во предвид социјалната и културната позадина на децата кои живеат во сиромаштија, каде што услугите се даваат фрагментарно, на бирократски и стигматизирачки начин, таму развојот и добробитието на детето е ставено во ризик.

→ Недостаток на квалитетни и достапни социјални станови и други типови сместувања

Ограничениот пристап до достапни и квалитетни станови и посебно социјални (јавни) сместувања и непримерена регулатива на приватното сместување може да ги натера семејствата со ниски примања на сместување во некавалитетни станови и во гетоизирање.

→ Недостаток на игра, рекреација, спортски и културни објекти

Каде што има непримерено обезбедување на квалитетна игра, рекреација, спортски и културни објекти или каде што е пристапот скап, таму децата и нивните семејства со ниски примања најверојатно ќе бидат исклучени од приликата да учествуваат.

→ Живеење во сиромашни подрачја или квартави

Децата кои живеат во подрачја со голема концентрација на сиромаштија и неповолна положба, како што е распаѓањето на маалата во индустриските градови или изолираните селски општини, најверојатно ќе имаат лош пристап до услуги и институции и ќе бидат во поголем ризик од насилство и злоупотреба.

→ Припадник на етничко малцинство и/или потекло од мигранти

Децата (и нивните родители), кои се припадници на етничко малцинство (посебно Ромите и децата скитници) или мигрантите поверојатно ќе доживеат дискриминација и расизам и ќе бидат во поголем ризик од дискриминација и расизам и ќе бидат во поголем ризик од живот во сиромаштија. Тие исто така тешко ќе имаат еднаков пристап до услуги и установи, бидејќи нивните социјални и културни потреби не се доволно земени во предвид; или поради практични или административни пречки или правни и структурални дискриминации на темел на престојот.

→ Инвалидитет

Децата со инвалидитет или чии родители имаат инвалидитет се во посебно голем ризик од растење во сиромаштија, поради пречките за добивање пристојна работа и непримерени бенефиции, кога се соочени со повишени трошоци.

→ Кога се одвоени од нивните семејства и мрежите на поддршка

Постојат многу млади луѓе, кои живеат во сиромаштија, а не живеат со нивните семејства и не се во можност да живеат со нив. За некои млади луѓе кои побегнале од насилство и/или злоупотреба, семјниот дом е несигурна средина. Алтернативата за некои е детство во сиромаштија, бездомништво и несигурност;

→ Губиток на приходите во раните години

Детската сиромаштија е посебно акутна во најраните детски години, кои се најважни за нивниот развој. Многу семејства трпат барем од привремено намалени примања како резултат на губиток на детскиот доплаток, посебно за самохраните родители; за семејствата што зависат од социјалните бенефиции, цената на набавка на опрема за сигурен и грижлив почеток на животот може да биде превисока. Кога мајките се враќаат на работа, одсуството на достапна детска нега во многу земји значи дека детскиот доплаток во најголема мерка се троши на издатоци за детска нега; многу земји даваат бесплатно предшколско образование, но ова е ретко достапно за деца под 3 години, што детската нега ја чини најскапа за најмалите деца.

Наследување на сиромаштијата низ генерации

Врската помеѓу семејното и родителското сиромаштво и детската сиромаштија значи дека сиромаштијата често се повторува од генерација во генерација. Ова е појачано преку ниското и опаѓачко ниво на социјалниот мобилитет во некои земји. Како што видовме, децата родени во сиромашни домаќинства често се соочуваат со специфични неповолности за да го постигнат нивното потенцијално ниво на човечки капитал и често најверојатно остануваат во сиромаштија и во своите возрасни години, освен ако не се преземат конкретни акции и со тоа да се соочат со нивните животни шанси. Ова може да се означи како „меѓугенерациски пренос на сиромаштијата и нееднаквоста“.

Кои се тие деца погодени од сиромаштијата и колку ги има?⁴

Како се мерат детската сиромаштија и добробитие?

⁴Точниот број на деца во ризик од сиромаштија и социјална исклученост во ЕУ варира од година во година. Да се пронајдат најновите податоци, види ја веб-страната на Евростат на: [epp.eurostat.ec.eu/portal/page/portal/income social inclusion living conditions/introduction](http://epp.eurostat.ec.eu/portal/page/portal/income%20social%20inclusion%20living%20conditions/introduction)

Кои се децата кои живеат во сиромаштија? Како најдобро да се измери нивниот број и да се процени нивното добробитие?

Да се договорот одредени индикатори/показатели и да се осигура собирање на достапни податоци е значајно за разбирање на тоа кои и колку деца се погодени од сиромаштијата. Мерењето на степенот и длабочината на детската сиромаштија и добробитие е предмет на многу студии и дебати во изминативе години. Во минатото, постоеше тенденција на фокусирање првенствено на мерките за приходи/примања. Сепак, креаторите на политики во голема мерка запазија дека, за да се опфати повеќедимензионалната и комплексна природа на детската сиромаштија и добробитие, важно е да се развие широк спектар на индикатори.⁵ Индикаторот Европа 2020 за мерење на сиромаштијата и социјалната исклученост може да се расчлени така да го покажува севкупниот број на деца во ризик од сиромаштија или социјална исклученост. Сепак, иако ова е корисен начин да се добие сеопфатниот показател на скалата на детската сиромаштија и социјална исклученост, не е доволно да се дофатат сите димензии на детската сиромаштија и социјална исклученост, како и на детското добробитие. Поширокиот опсег на показатели е нужен, за да ги одрази различните аспекти на детското добробитие⁶ и вклучува фокус на развојот на детското здравје и образование, како и расчленување по возраст на децата и домаќинствата. Многу е важно исто така да се дофати длабочината и интензитетот на сиромаштија, промените во текот на времето и степенот до кој децата се долгорочно или постојано сиромашни. Многу од овие информации се сега достапни, а Извештајот на Комитетот за социјална заштита 2012 на Европската комисија за справување и спречување на детската сиромаштија, промовирањето на детското добробитие, дава корисна синтеза на показателите што можат да се користат за набљудување на детската сиромаштија и добробитие низ цела Европа.

Главниот извор на ЕУ за мерење и следење на детската сиромаштија и добробитие е **Статистиката на ЕУ за приходите и условите на живеење (EU-SILC)**, што, во повеќето земји, е 4-годишно ротациски хоризонтално истражување (на пр. лицата се пратат периодично во временски опсег од 4 години). Важен проблем со EU-SILC податоците е нивната лоша навременост, и покрај тоа што во Европскиот статистички систем се чинат големи напори за да се подобри ситуацијата. Друг проблем е недостатокот на информации во EU-SILC, што специфично се занимава со животните услови на децата. Една мерка за материјалната неимаштина на децата беше вклучена во 2009 година од EU-SILC, што собираще такви податоци. Оваа мерка се покажа изнимно корисна и е многу битно што такви прашања, специфични за децата, редовно ќе се додадат на идните истражувања на EU-SILC.

Важни податоци исто така беа достапни од други истражувања во подрачјата како што се здравјето и образованието. Сепак, ако детското добробитие треба да се земе сериозно, она што навистина е потребно е **истражување на разината на ЕУ за пратење на сиромаштијата и**

⁵ Голема работа е завршена од страна на академиците и истражувачките институти, како и од страна на подгрупата за индикатори при Комитетот за социјална заштита на ЕУ и други клучни интернационални институции како UNICEF и OECD, да развијат посеопфатен и за децата специфичен збир на индикатори (за упати види го последното поглавје).

⁶ На пример степен и длабина на релативната сиромаштија според приходите, работниот статус на родителите, степенот на неимаштина (односно, недостатокот од најнужните работи), стамбеното прашање, пристапот до згриженост за детето, здравствениот статус, образовниот статус, учеството во спортски, рекреациски и културни активности, итн.

социјалната исклученост на децата и детското добробитие секоја година или секоја втора година. Хоризонталното истражување на децата (на пр. истражување што ги следи децата во извесен период на времето) може да биде посебно корисно во помагање да се дофати динамиката на детската сиромаштија и добробитие. Такви истражувања веќе се преземени во бројни земји-членки, на пример во Ирска (раѓање или детски банди). EU-SILC веќе дава корисни (4-годишни) хоризонтални информации за ситуацијата на децата, дури и ако прашањата се занимаваат со ситуацијата на домаќинствата (вклучувајќи ги и домаќинствата со деца) и со возрасни, а не специфично со ситуацијата на децата. Во 2005 година, тематска мерка за меѓугенерациската димензија на сиромаштијата беше вклучена во EU-SILC и исто така даваше⁷ корисни информации. Иако се достапните информации ограничени, ова овозможува да се истражуваат некои динамични аспекти на детската сиромаштија.

Подобрувањето на севкупното собирање податоци за детското добробитие на национално и на ниво на ЕУ е важно, но само за себе не е доволно. Тоа нема да ја опфати ситуацијата на **некои групи деца кои живеат во екстремна сиромаштија и социјална исклученост, но кои остануваат „скриени“ или невидливи за собирањето податоци** (како што се децата во тешки семејни ситуации, децата бездомници и децата од улица, децата што живеат или ги напуштаат институциите, децата на непријавени мигранти или самите непријавени (PICUM 2009 и UNICEF 2012), или деца од малцинско потекло како Ромите или децата патници). **Специфични дополнителни студии се потребни итно за да ги дофатат и следат ситуациите на овие деца.** Во овој поглед би било корисно да се искористат најмногу што може административните податоци. И статистичките податоци и квалитативните податоци се исто така многу важни за развивање на целосната слика.

Конечно, како што е важно да се обезбеди дека показателите навистина ги дофаќаат клучните прашања, сиромашните семејства и децата мораат да бидат дел од процесот. Ова значи развивање на повклучителни методологии што ќе ги ангажираат децата и родителите во тоа кои фактори треба да се земат предвид за развивање на показателите, како и заеднички да се разгледаат ефикасноста на показателите и податоците во опишувањето на стварноста. Еден дел што треба да се развие понатаму во повеќето земји се мислењата на децата кои живеат во сиромаштија, а не само да се зависи од мислењата на родителите.

7. Показатели на сиромаштијата и социјалната исклученост Европа 2020

Како дел од Стратегијата Европа 2020, договорена од страна на Чланиците на државите на ЕУ и нивните Влади во јуни 2010, се прифати показател на „сиромаштијата и социјалната исклученост“ (AROPE) за да се мери прогресот на сиромаштијата и социјалната исклученост низ цела Европа. Овој показател е комбинација на три индикатори:

- **Стандардниот индикатор на ЕУ за „ризик од сиромаштија“**, т.е. релативната мерка на ниски приходи: луѓето во ризик од сиромаштија се луѓе кои живеат во домаќинства чии тотални приходи биле под 60% од националниот просечен приход на домаќинствата за време на периодот за кој се смета приходот (односно општо календарската година пред истражувањето);

⁷Овие индикатори се за 2011 година, освен индикаторот на детската неимаштина, што се базира на тематскиот модул на материјална неимаштина од 2009 година.

- **Индикатор на „тешка материјална неимаштина“:** луѓето се во тешка неимаштина ако живеат во домаќинства што ги доживуваат најмалку четири од листата на девет неимаштини;
- **Индикатор на „многу низок работен интензитет во домаќинството“:** луѓето во домаќинства со многу низок работен интензитет се луѓе од 0 до 59 години во домаќинства без работа или со привидна работа – односно, во домаќинства во кои, во просек, возрастните членови од 18 до 59 работеле помалку од 20% од нивниот работен потенцијал за време на периодот на приходност.

Колку деца живеат во сиромаштија?

Колку е навистина тежок проблемот со детската сиромаштија? Како може да се спореди ситуацијата со децата со онаа на возрастните? Дали некои групи деца се во посебно голем ризик?

Сиромаштијата и детската сиромаштија посебно, долго беа многу сериозен проблем во ЕУ, а во многу земји тие сè повеќе се шират и стануваат сè потешки со моменталната економска и финансиска криза.

Неколку клучни факти

- Во моментов околу 25 милиони деца, односно 1 од 4 деца, се во ризик од сиромаштија и/или социјална исклученост (AROPE – види ја точката 7);
- Стапките на AROPE се многу повисоки во некои земји отколку во другите (17% или помалку во Данска, Финска, Словенија и Шведска споредено со 40% или повеќе во Унгарија, Латвија, Романија и Бугарија);
- Во некои земји, децата кои живеат во сиромаштија се во главно од посебни групи на деца во висок ризик, како што се децата од мигрантско потекло, додека во другите земји, детската сиромаштија е поразширена меѓу децата воопшто;
- Децата се во поголем ризик од сиромаштија и социјална исклученост отколку возрастните во повеќето (19) земји членки (во просек, низ цела ЕУ, разликата е околу 3 проценти);
- Сериозноста на детската сиромаштија и социјална исклученост и степенот на детската неимаштина се разликува многу помеѓу земјите членки. На пример, една студија покажа дека земјите како Шведска, Данска, Холандија, Финска и Луксембург имаат стапка на неимаштина под 10%, додека Португал, Латвија, Унгарија, Бугарија и Романија имаат стапки што се движат помеѓу 40% и скоро 80% (види Guio, Gordon и Marlier, 2012).⁸

Дали некои деца се во поголем ризик?

⁸Важно е да се забележи дека овие големи разлики во нивото на неимаштина се делумно затоа што со неимаштината се мери разликата во вистинскиот стандард на живеење на темел на ЕУ стандардите, додека сиромаштијата според приходите е релативна мерка што ја користи националната граница.

Децата во најголем ризик од сиромаштија се оние кои растат со **самохран родител** или во **големо домаќинство** што се состои од двајца возрасни и најмалку 3 зависни деца (види Social Protection Comittee, 2012).

Повеќето од самохраните родители во ризик од сиромаштија се **жени**. Ова не значи дека да се биде самохран родител или големо семејство е само по себе проблем, туку ја истакнува стварноста дека многу вакви семејства имаат повеќе тешкотии во стекнувањето доволни приходи по пат на работа и/или примања за да ги покријат трошоците на своето домаќинство. Наведените севкупни бројки за детската сиромаштија даваат само дел од сликата, бидејќи има додатни фактори што ги ставаат децата во уште поголем ризик, како што е спомнато во првиот дел од ова поглавје.

Потоа, постојат посебни групи на „скриени“ деца, кои живеат во тешка сиромаштија и социјална исклученост и кои се невидливи. Тоа е затоа што или не живеат во приватни домаќинства покриени од истражувањата за општите животни услови или нивниот број за тие истражувања е премал за сигурна анализа.

Овие посебни групи на „скриени“ деца вклучуваат:

- Деца во **тешки семејни ситуации**, како што се запоставените, злоупотребуваните, сексуално искористуваните, зависниците од дроги и алкохол и децата со ментални проблеми;
- Оние кои се во ризик од **криминал, насилство или продавање (trafficking)**;
- **Оние кои не живеат во семејства** како:
 - Децата без придружба;
 - Децата во алтернативни сместувања, како што се институциите, и млади луѓе кои ги напуштаат истите;
 - Децата кои живеат во објекти за привремено сместување;
 - Децата чии родители работат во странство;
 - Децата на непријавени мигранти;
 - Деца бездомници и деца од улица;
 - Децата кои живеат во објекти со лошо сместување (пренатрупани објекти, објекти со влага и/или кондензација);
- **Децата кои го губат својот дом** поради тоа што на нивните семејства им е наложено да се иселат;
- И оние кои живеат во **подрачја со голема сиромаштија и социјална исклученост** како што се:
 - Урбаните делови со големо ниво на неимаштина;
 - Изолираните рурални заедници.

Стапки на „ризик од сиромаштија“

Деца кои растат со самохран родител **40,2%**

Деца кои живеат во големо домаќинство од двајца возрасни и најмалку 3 зависни деца **26,5%**

Деца во домаќинства со двајца возрасни и 2 деца **14,5%**

Какво е влијанието на рецесијата и штедењето?

Економската рецесија и воведувањето на мерки на штедење ја влошуваат детската сиромаштија и социјална исклученост во многу земји членки (види на пример Ruxton, 2012). Помеѓу 2008 и 2011 стапката на „ризик од сиромаштија“ (AROPE) за деца се зголеми во 17 земји членки, а се намали во само четири. Се зголемува бројот на деца бездомници или затоа што нивното семејство станало бездомно или како резултат на растурање на семејните врски, поради притисокот од кризата (види Fondeville и Ward, 2011). Како што трае економската криза, **бездомништвото** на младите во многу ЕУ земји е во пораст. Овој пораст генерално се потценува, бидејќи голем број млади со месеци или години престојуваат кај пријатели или роднини или живеат во пренатрпани или непогодни сместувачки објекти. Најголемиот пораст на бездомништво на младите беше во Данска каде 1002 бездомни лица биле на возраст помеѓу 18 и 24 години во 2011⁹. Ова претставува зголемување од 58% споредено со 2009 (FEANTSA, 2012). Семејното бездомништво исто така се зголемува во ЕУ во неколку контексти. Во 2012 година, 6 од 21 земја членка пријавиле зголемување на семејното бездомништво во изминатите 4 години (Чешка, Финска, Франција, Германија, Грција, Словенија). Ова делумно ги отсликува општествените промени, како што е зголемената стапка на разводи и семејни разединувања. Меѓутоа, зголемувањето на **ранливоста на семејствата со деца поради деложации** и повторно земање во имот во контекст на кризата, исто така претставува фактор (FEANTSA, 2013).

Во многу посиромашни регии, родителите се приморани да ја напуштат својата земја во потрага по работа, понекогаш оставајќи ги децата со бабите и дедовците или на други членови на семејството, или во институции, во случај да немаат доволно финансиски средства за да ги издржуваат.

Кризата вовлекува нови семејства во сиромаштија – често оние што никогаш не биле во ризик порано. Шокот што одеднаш се наоѓаат меѓу сиромашните може да има **силно емотивно влијание** на овие деца, кои тешко ќе се прилагодат на новата ситуација и промените што таа ги носи во нивните животи. Како второ, **мерките на штедење ја продлабочуваат тежината и озбилноста на сиромаштијата**, посебно за групи што се веќе во голем ризик, како што се децата од етничко малцинство или мигрантско потекло, а посебно децата на непријавените мигранти. Делумно влошената состојба произлегува од зголемената невработеност, посебно долготрајната невработеност и влошените услови на вработување, со намалувања на дневниците или намалување на работните часови. Сепак, исто така е поврзана и со рестрикциите во системот на социјалните примања, вклучувајќи специфични резони во детскиот доплатак и пад во примањата поврзан со зголемените цени на основните живежни намирници, енергијата и услугите. Резоните во основните услуги, што се обезбедени од јавниот сектор или НВО-ата, посебно ги погодува семејствата со ниски примања. Симптом на влијанието на кризата е **зголемената побарувачка за помош во храна и други итни услуги.**

8. Студија за зголемување на бројот на банки за храна во Велс

Бројките на Уредот за национална статистика од 2009/2010 до 2010/2011 велат дека просечниот неделен приход во Велика Британија паднал од 373 на 359 фунти, со просечен приход по дома

Инство во Велс 12% понизок од замјата во целина. Во исто време во изминатава година, бројот на издадени пакети со храна во Велс пораснал на рекордни 23,000.

⁹ Дански национален центар за општествени истражувања „Бездомништвото во Данска 2011“.

Нови банки за храна се отвориле за да им помогнат на луѓето во сиромаштија, велат добротворните организации. Trussell Trust, кој води некои банки за храна, вели дека од оние семејства на кои им помага, една од четири има некаков приход, но недоволен. Flintshire Food Bank, кој се отворил во Молд во мај, веќе им помогнал на 400 лица, давајќи им 3 оброка на ден три пати неделно. Банки за храна сега се отвораат во Врексам. Денбиг, Кернарфон и Флели, додека во јужен Велс 3 се отвориле неодамна во Абергавени, Чепстоу и Вејл оф Гламорган. Сега низ цел Велс има 23 банки за храна.

Извор: Известува за BBC Wels од Sarah Dickins, економски дописник за BBC Wels, 2.10.2012. www.bbc.co.uk/uk.wales-19789184

Разбивач на митови: Предизвик за стереотипите!

Овој „Разбивач на митови“ има за цел да понуди некои одговори за да ги предизвика типичните митови и стереотипи во врска со детската сиромаштија во Европа денес.

Мит 1 – Нема детска сиромаштија во богатата Европа; вистинска сиромаштија постои само во Африка

→ Додека има екстремна сиромаштија во Африка и други земји во развој со деца кои умираат од глад, слабо здравје и насилство, сепак постојат деца во секоја земја во Европа кои живеат во сиромаштија, гладувајќи, со лошо здравје и очекување на скратен век на живеење, кои живеат во лоши стамбени услови и опасни средини, кои немаат исти образовни шанси, кои трпат дискриминација, стигматизација и исклученост и кои ги немаат оние нешта што на другите деца им се секојдневност. **Повеќе од 1 на 4 деца во ЕУ се во ризик од сиромаштија и/или социјална исклученост. 1 од 5 (21%) се во материјална неимаштина** (види Guio, Gordon и Marlier, 2012).

„Синоќа бев многу тажен, мојата сестричка беше многу болна, но мама немаше пари да купи лекови. Има уште три дена до исплатата на детскиот доплаток, многу сум загрижена.“ – Ану, Естонија

„Би можеле да ги намалат цените на горивото, бидејќи ако луѓето не можат да си го дозволат, би можеле да умрат од студ и тоа би било поради луѓето кои ги поставиле тие цени.“ – Гарет, Обединето Кралство

Мит 2 – Неодговорните родители се главната причина за детската сиромаштија. Самите семејства се криви што се сиромашни.

- **Многу е лесно** да се обвинат родителите на децата и семејствата за нивната ситуација. Никој не сака да биде сиромашен и сиромаштијата не е животен стил што некој си го одбира.
- **Сиромаштијата има неколку коренити причинители**, а често и родителите кои живеат во сиромаштија и самите израснале во неимаштина, која ги намалила нивните шанси за целосен развој за време на детството.
- **Стигматизирањето и осудувањето** на семејствата што се борат да преживеат, иде во прилог само на тоа и понатаму да бидат исклучени и да го зголеми општествениот јаз.

- **Повеќето родители кои се сиромашни се трудат најмногу што можат** да ги заштитат своите деца од сиромаштија и се трудат да пронајдат излез од ситуацијата. Тие често се жртвуваат себе си за да им обезбедат на своите деца. На пример, тие често ги прескокнуваат оброците за да има доволно храна на маса за нивните деца. Нивната сиромаштија е првенствено резултат на структурални фактори како што се нееднаквиот пристап до права, ресурси и услуги – на пр. примерени примања, пристojно работно место, основни услуги или пристojен дом.
- **Сите родители имаат некој вид на шема на однесување што негативно влијае на нивните деца.** Родителите кои се борат да состават крај со крај или кои се борат со сопствените тешки искуства од детството, можат да бидат емотивно понедостапни за поддршка на своите деца.
- **Мало малцинство може да прибегне кон злоупотреба на дроги,** ставајќи ги своите деца во ризик од злоупотреба или занемарување.
- **Најдоброт начин да се поддржат децата во овие семејства е да не се казнуваат родителите,** туку да се обезбеди целосна материјална поддршка за семејството, како и соодветна социјална интервенција која овозможува родителите целосно да ги преземат своите одговорности кон своите деца.

„Услугите треба да се достапни, не само детскиот доплаток, туку и повеќе, како што се здравствените услуги, за да луѓето можат да работат.“ – Розалија, Шпанија

„Ако сте жена Ромка, еднаш штом имате деца, невозможно е да се најде работа.“ – Мара, Унгарија

Мит 3 – Децата не може да се сиромашни кога ги имаат сите најнови уреди и материјални добра

- **Децата кои живеат во сиромаштија ги немаат сите најнови уреди** што се „нормални“ за другите деца. Сепак, има такви што ги имаат.
- Ова многу зависи од тоа што се смета за „нормално“ во одреден регион или земја. **Ова не е поради тоа што родителите се неодговорни, туку затоа што чувствуваат дека нивните деца ќе се чувствуваат поинакви или изоставени или малтретирани или исклучени** ако не ги поседуваат истите нешта што ги имаат нивните врсници.
- **Да се има пристап до компјутер дома** не се смета за основна потреба, но може да влијае на тоа како децата можат да учествуваат во школските активности и на социјалните медиуми.
- Нови алишта, пристап до разонода, спорт, културни активности и опрема не се прашање на преживување, но тие се **основа за детскиот развој и чувството на самодоверба.**
- Постои **голем општествен притисок** на семејствата да бидат способни да им ги пружат на своите деца нужните материјални добра – роденденски прослави, школска опрема, нови алишта – за да нивните деца се чувствуваат вклучено. За да може ова да го сторат, родителите често ќе ускратуваат на основните работи, како што се греењето или храната или ќе позајмат пари и ќе влезат во долг.

„Сиромаштија е кога немам воопшто пари за играчки.“ – Жоакин, Шпанија

„Дали Дедо Мраз знае дека сме сиромашни?“ – Антон, Естонија

„Бев критиизиран од некои соседи кои мислеа дека подобро знаат што треба да се моите приоритети, затоа што на своите деца им ги купив истите играчки што ги имаат и нивните

школски другари. Тоа е многу тешко, но подобро и тоа, отколку да ги гледам своите деца исклучени од страна на своите пријатели во школо, или пак малтретирани. Кој не сака да го направи детето среќно?“ – Алан, Франција

Мит 4 – Повеќето сиромашни родители се мрзливи и не сакаат да работат

- **За повеќето родители важи баш спротивното.** Повеќето родители сакаат да одат на работа. Во повеќето земји многу деца од домаќинства со ниски приходи имаат барем еден родител кој работи.
- **Стапката на вработени во ризик од сиромаштија** за домаќинства со зависни деца во ЕУ е скоро 11% споредено со 7% за домаќинства без зависни деца. За самохрани родители со зависни деца таа стапка се накачува до 19,5% во просек, а во некои земји (Латвија, Литванија, Шведска, Романија и Луксембург) и преку 24%.
- **Проблемот не е во мрзливоста, туку во ниските плати и несигурност на работното место,** понекогаш присила на работа на пола работно време и недостаток на достапни добро платени работни места, кои би им помогнале ним и на нивните семејства да излезат од сиромаштијата.
- Всушност, **многу родители работат неколку лошо платени работи,** само за да врзат крај со крај, што не им остава време за било какви семејни активности и да ги поддржат своите деца во напорите и развојот.
- **За многу други родители** кои сакаат да работат, недостатокот на пристојна работа значи дека **невработеноста е реален проблем.**
- Додатни фактори, како што е **недостатокот на квалитетна поддршка за децата** за семејствата, **недостатокот на семејно-пријателски работни договори,** што им овозможува на родителите да поминат квалитетно време со своите деца и **недостаток на достапен транспорт од дома до работа,** само ја влошува состојбата.

„Во Словенија, во мојот град околу 300 луѓе што ги знаеме ја изгубија својата работа и сите семејства се погодени. Децата гледаат дека родителите не можат да им пружат нешта. Луѓето се срамат да одат да бараат социјална помош, што вклучува потпишување на многу фомулари. Според легислативата, ако луѓето примаат социјална помош, треба да ги препишат своите куќи на државата. Наместо ова, многу луѓе само го зголемуваат својот долг и го пренесуваат на своите деца. Моите деца гледаат дека не добиваат она што добиваат другите деца.. Родителите не можат да си ги дозволат трошоците на своите деца студенти... кога ќе видите некој од власта, тој вели-што можам да сторам за вас?-а јас велам-немам доволно пари да преживеам.“ – Мартина, Словенија

„Во Холандија, нашата самоорганизирана организација на самохрани родители лобираше за закон што ќе им дозволи на самохраните родители да работат само 25 часа за полна плата. Законот е прифатен, но политичарите не го спроведоа.“ – Лиза, Холандија

Мит 5 –Зголемувањето на вработувањето на родителите е решение за детската сиромаштија

- Зголемувањето на пристапот до вработување на родителите е многу значајно за издигање на семејствата од сиромаштијата. Меѓутоа, тоа е **само дел од решението** и, навистина, не е секогаш решението.
- **Не се сите работни места** со примерени приходи ниту се пријателски за семејствата (види го Мит 4).

- **Неквалитетните работни места** не ги издигаат семејствата од сиромаштија. Често нема доволно квалитетни работни места за да се покријат потребите на родителите, посебно во локалното подрачје каде што живеат.
- Уште поважно, **не сите родители се способни да работат**, веројатно како резултат на инвалидитет или болест, или недостаток на стручност/вештини или поради нивните одговорности за грижа за некого.
- **Недостатокот на достапна квалитетна грижа за деца** во нивна близина е често главна пречка.
- Исто така и **недостатокот на достапен и ефикасен јавен транспорт**. На родителите им недостасуваат финансиски средства да патуваат до работа, а алтернативи за патување немаат.
- Најдобриот начин за да се спречи детската сиромаштија и исклученост е **да се гарантира пристап до правата, ресурсите и квалитетните услуги за детето и семејството**.
- Да се обезбеди **примерено минимално примање** за семејствата кои не можат да работат или не можат да најдат пристојна работа, што ќе им ги покрие стварните трошоци на живеење, е од витално значење заедно со детскиот доплатак, социјална помош за семејствата со деца и **даночен систем** што ги поддржува семејствата со деца.
- Детското добробитие исто така зависи од **пристап до квалитетни услуги и ако овие не се достапни, нивното добробитие е загрозено**, дури и ако нивните родители работат.

„Во Австрија, ако детето се разболи, родителот има право на 10 дена платено отсуство, но бројот на денови е ист и кога се работи за 5 деца. Работодавците не сакаат да ги вработуваат жените поради ова...“ – Моника, Австрија

„Работа, работа, работа, само тоа се слуша... „Тоа ќе ги реши вашите проблеми“ вели министерот, во Холандија. За самохраните родители ова не е очигледно. Часовите на вашето дете во школо не се прилагодени на работните часови. Ако детето ви е болно, се чувствувате виновни и се чувствувате осудувано. Сè е ставено на ваш грб кога ќе почете да работите. Луѓето не се свесни за ова.“ – Маријеке, Холандија

Мит 6 – Животот на социјална помош е животен избор: бенефициите се превисоки

- Ако бенефициите се предарежливи, **зошто толку многу луѓе се сиромашни?**
- **Во повеќето земји членки на ЕУ нивото на бенефициите паѓа под она ниво што е нужно за живот со достоинство** (види Frazer и Marlier, 2009). Работата на стандард на буџетот во многу земји (нпр. Обединетото Кралство и Ирска) ги истакнаа јазот помеѓу нивоата на бенефициите и семејните трошоци (види Макмахон, 2012).
- Животот на бенефиции не е универзален лек. Тоа е **постојана броба да се состави крај со крај** со многу мали средства. Семејствата треба да располагаат со своите средства многу внимателно, ставајќи приоритети меѓу основните работи како што се облеката, горивото и станарината – не останува скоро ништо за нешто друго или за некоја кризна ситуација. Како резултат на тоа, влегувањето во долгови е вистински проблем за многу семејства.
- **Родителите зависат од бенефициите, бидејќи немаат друг избор** и бидејќи, поради разни причини, **не можат да добијат добро платено и флексибилно вработување**, што

на двајцата ќе им даде доволно приходи за излегување од сиромаштијата и да им дозволи да ги исполнат своите обврски кон децата.

- Исто така, **многу домаќинства привремено примаат бенефиции**. Сепак, што подолго семејствата зависат од бенефициите, посебно кога се тие многу ниски, тоа потрајно и подлабоко е нивото на нивната сиромаштија.
- **Давањето пристојни бенефиции не е дестимулација за работа – сосема спротивното**. Земјите што плаќаат највисоки бенефиции, исто така имаат и највисока стапка на вработување. Пристојните бенефиции им овозможуваат на родителите да го планираат својот живот, да побараат работа и да ги штитат своите деца од запаѓање во сиромаштија, а со тоа се спречуваат социјалните, економските и здравствените трошоци од длабокото сиромаштво.

„Мојата соба, кровот се влажни и кога ќе погледнам од креветот надесно, целиот сид е прекриен со мувла, а јас сум во креветот и се смрзнувам.“ – Гвен, Обединето Кралство

„Работев како градежен работник и ја загубив работата, сега истече и доплатокот за мојата невработеност и не знам како ќе го издржувам моето семејство. Се чувствувам очајно.“ – Хуан, Шпанија

Мит 7 – Образованието е единствениот излез од сиромаштијата

- **Квалитетното образование** е една од клучните работи што можат да го прекинат меѓугенерациското наследување на сиромаштијата. Посебно, раното учење е клучно за сознајниот развој на детето, а со тоа и за нивните образовни постигнувања.
- Меѓутоа, **намалувањето на неповолната положба во образованието не е само прашање на подобрување на пристапот до училишта и градинки**. Образовниот систем треба да се фокусира на целосен развој на детската личност (види UNCRC статија 28 за образованието). Умешноста како и емпатијата и комуникацијата се денес исто толку потребни во општеството колку и знаењето. Училиштата и професионалците треба да одговорат на разликите во учењето и да ја промовираат различноста. Напорите да се искорени дискриминацијата, расизмот и малтретирањето во сите пори на образованието се потребни итно.
- Но дури и со добри училишта, други нешта се потребни за образовниот успех. **Образованието треба да биде бесплатно**. Многумина сиромашни родители се борат да ги следат дополнителните трошоци поврзани со образованието на нивното дете.
- **Необавезното и неформалното образование**, што се добива преку заедницата и локалните организации какви што се младинските групи, дава важна замена на формалниот образовен систем.
- **За да постигнат добри резултати во училиште, децата треба да имаат сигурен и топол дом** со доволно простор за учење и пристап до книги и материјали за учење.
- Треба исто така да имаат и **пристојна исхрана и примерена облека**.
- **Родителите треба да имаат доволно време и ресурси за да ги поддржат своите деца и да им помогнат**.
- Обезбедувањето **бесплатни или евтини школки оброци** е често значајна поддршка во посиромашните региони.
- Исто така, **во денешно време, образованието не е гаранција за пристојна заработувачка**. Со толку многу дипломирани луѓе кои остануваат невработени, дури и доброто образование не ги спречува некои семејства со деца да западнат во сиромаштија.

„На младите луѓе им треба поддршка да ги тргна од улиците и да им помогне да сфатат што сакаат со себе. Нивниот талент е загуба за целото општество. Треба да ги поддржуваме младите луѓе кои не успеваат во училиште уште од млади години, за да им се даде шанса додека се уште млади“ (...) „Поддршката за училиште подразбира не само слободен пристап до оброци, школски патувања, библиотеки, празници, музика, театри, училиште и тренинг, туку исто така и култура, да им се помогне на луѓето да го направат својот стручен избор.“ – Штефан, Австрија

Мит 8 – Нудејќи услуги за сите се фрлаат пари на родители и деца кои немаат од нив потреба

- **Не е вистина.** Обезбедувањето универзален пристап за клучните услуги, како што се детскиот доплаток, здравствените и социјалните услуги и за рекреационите, спортските и културните активности е **најдобриот и најефикасниот начин на промовирање на добробитието на сите деца, спречувајќи ја сиромаштијата и избегнувајќи стигматизација и исклученост за некои деца.** Родителите што стојат под добро финансиски веќе плаќаат повеќе преку даночниот систем и ова им овозможува да ги користат понудените услуги. Ова обезбедува посветеност за квалитетни услуги за сите.
- Ова е исто така најдобар начин **да се спречи децата од посиромашно потекло да западнат во сиромаштија и социјална исклученост.**
- Универзално достапните услуги праќаат порака дека **државата ги цени сите деца и ги поддржува родителите во нивната улога на воспитување на децата.**
- Тоа е исто така прифаќање и симбол на **одговорноста на државата да гарантира дека сите деца може да имаат пристап до своите основни права.**
- И конечно, тоа е начин да се промовира **поголема социјална солидарност и кохезија,** „Имам ќерка со инвалидитет – и таа сега го завршува основното образование, но таа нема никаква шанса да биде вклучена. Морам сосема да го прилагодам мојот живот кон нејзините потреби. Кога ќе наполни 10 години, таа ќе добие доплаток за инвалидноста. Но таа е затворена дома – ние немаме доволно пари – не можеме да си дозволиме да излегуваме надвор, во кафулиња... Сакаме нашата ќерка да биде вклошена, но сè некако изгледа невозможно.“ – Сузана, Словачка

Мит 9 – Има доволно помош достапна за семејствата и децата

- Ова **не е вистина за сите земји членки.** Нивото на услуги и поддршка за децата и семејствата варира многу од земја до земја во ЕУ, па дури и од регион до регион или меѓу подрачјата. На пример, некои земји нудат минимални јавни услуги, оставајќи луѓето да зависат од добротворните организации или НВО-ата.
- **Во многу земји каде услугите постојат тие се пренатегнати и нерамномерно распределени** и, со влијанието на мерките на штедење, за многу од услугите се направени тешки резони.
- Исто така, **некои услуги се достапни само за некои делови од „сиромашните“ и некои групи** како што се децата со инвалидитет или децата од мигрантско потекло немаат пристап до нив, и со тоа се зајкнува разликата помеѓу оние што ја заслужиле и оние што не ја заслужуваат помошта.
- **Системите на бенефиции се често ограничени, прекомплицирани** и луѓето не секогаш добиваат она на што имаат право, а некои групи, како мигрантите, можеби немаат право на ниту една бенефиција од државата.

- Дополнително на тоа, **многу семејства не сакаат да побараат помош од страв дека ќе бидат стигматизирани.**
- Исто така, **многу луѓе се во заробени во сиромашните и пренаселените сместувачки објекти.**
- Еден **пример** за широките варијации во достапноста на услугите е образованието и негата во раното детство. На Европскиот концил 2002 во Барселона, земјите членки се согласија до 2010 да пружат целодневен престој за детското сместување во формалните институции за најмалку 90% деца во старост од 3 години до школска возраст и за најмалку 33% за деца под 3 години. Прогресот не е еднаков секаде. За деца од 0 до 3 години, 5 земји го достигнаа нивото од 33%, и 5 други се приближуваат кон тоа, но повеќето земји заостануваат, со 8 земји кои постигнале само 10% или помалку. За децата над 3 години, 8 земји ја надминале границата од 90% и 3 други земји се приближуваат кон тоа, но покриеноста е под 70% и блиску до 1/3 од земјите членки (види Европска Комисија, 2011).

„На една жена и рекле да го стави своето дете во дом за сирачиња, бидејќи немала доволно пари да се грижи за нив. Тоа е апсурдно. Таа има 4 деца. Би било многу поскапо за децата да се грижат во домот за сирачиња.“ – Павел, Чешка Република

Мит 10 – Спречувањето и спрзувањето со детската сиромаштија е прескапо. Ние не можеме да си дозволиме да се бориме со сиромаштијата во ова време: кога економијата ќе закрепне, сè ќе биде подобро

- Бројот на сиромашни или социјално исклучени деца **веќе беше голем проблем во ЕУ во годините на прогресот, со голем процент на вработеност, пред сегашната рецесија и пред да почнат програмите на штедење.** Во 2007 година, тој број изнесуваше 26,3% и во 2011 е 26,9%. Така да чекањето економијата да закрепне не е решение.
- Важно е **да се применат вистинските политики за да се спречи, како и да се намали детската сиромаштија и да се зголеми детското добробитие.** Фактот што некои земји членки (на пр. Шведска, Данска, Финска и Словенија) се многу поуспешни од другите во задржувањето на ниското ниво на детска сиромаштија или социјална исклученост покажува дека сепак политиките што се одбираат имаат улога и напредокот евозможен.
- Навистина, вистинскиот аргумент е дека неспречувањето и не борењето со детската сиромаштија е прескапо. **Инвестирањето во детското добробитие, како и во тоа да се биде важен во сегашноста, е инвестирање во нивното добробитие во иднината.** Децата што растат во сиромаштија послабо се снаоѓаат како возрасни, веројатно помалку ќе придонесат во идниниот економски раст и развој и ќе ја чинат државата поскапо за нивна поддршка.
- Имајќи го предвид стареењето на европската популација, **поважно е од кога и да е младите луѓе да го постигнат својот полн потенцијал и целосно да придонесат кон иднината.** Да се прават резони на децата, а посебно во борбата против детската сиромаштија во време на штедење е краткорочна акција, што на долги стази има негативни трошоци и последици. Многу високите трошоци за поединците, општеството и економијата што резултираат од детската сиромаштија и позитивните резултати што доаѓаат од инвестирањето во децата, покажуваат дека општествата не можат да си

дозволат да не инвестираат во спречување и борба против детската сиромаштија (види Griggs и Walker, 2008 и Акција за деца, 2009).

„На сите деца им е потребна топла постела, кров над глава и здрава храна за да бидат добро.“
– Марија, Шпанија

„Децата се сметаат за пола личности, а не за граѓани (не гласаат), но тие се нашата иднина!“ –
Балаш, Унгарија

„Децата, како деца, а и како утрешни возрасни луѓе, треба да се центарот на социјалната политика. Ако се задоволат потребите на детето, ќе се задоволат потребите на сите луѓе. Детското добробитие и социјалната вклученост треба да се земат предвид со сета нивна повеќедимензионалност.“ – Дирк, Германија

Кои се решенијата?

Некои земји и региони се поуспешни во борбата против детската сиромаштија и социјална исклученост, како и во промовирањето на детското добробитие. Ова докажува дека применувањето на вистинската политика игра улога. Од огромно значење е да се учи од овие позитивни искуства за да се идентифицира што треба да се направи.

Предуслови за успешна акција

- Сведоштвата од ЕУ покажуваат дека постојат неколку работи што треба да се применат, ако ефективните политики и програми треба да се развиваат и да опстанат во времето (види Девлин и Frazer, 2011). Посебно:
- Владите мора да направат силна политичка заложба во промовирањето на детското добробитие на сите деца, во спречувањето и борбата против детската сиромаштија и социјална исклученост и во поттикнување на детските права. Ова може да се подобри со поставување на министер и/или комитет на кабинетот на владата за детско добробитие и детски права;
- Заложба да се обезбеди праведна распределба на примањата и ресурсите и ниско ниво на нееднаквост низ прогресивен систем на оданочување, што е важно за да се спречи сиромаштијата и социјалната исклученост и да го промовира детското добробитие во општеството;
- Сеопфатен, повеќедимензионален и интегриран пристап или стратегија треба да се развие за спречување и борба против детската сиромаштија и промовирање на детското добробитие, со што се покриваат сите различни аспекти на детското добробитие на холистички и координиран начин низ спектарот на подрачја на политики. Со други зборови, потребен е пристап на повеќе нивоа и повеќе сектори;
- Заложбата за спречување и давање универзално достапни услуги, кои се достапни за сите деца и нивните семејства е важна за да се обезбеди добробитието на сите деца од самиот почеток и со та да се намалат шансите за запаѓање во сиромаштија.
- Како дел од стратешкиот пристап треба да се востановат јасни и квантифицивани цели и рокови за акција, за да се намали детската сиромаштија и социјална исклученост и да се промовира детското добробитие;
- За да се обезбеди сеопфатен пристап, мора да се применат формални институционални договори, за да се насочи грижата за децата во сите подрачја на креирањето политика и за координација на планирањето и спроведување на политиките и хоризонтално (на пр.

низ различни владини одсеци) и вертикално (на пр. различни нивоа на власта) така да тие взаемно се потпомагаат;

- Борбата против детската сиромаштија и социјална исклученост треба да биде дел од поширока национална стратегија за да се спречи и победи сиромаштијата и социјалната исклученост и нееднаквост;
- Мора да се применат ефективни политики за да се поддржат семејствата, но семејната поддршка сама нема да биде доволна за да се промовира детското добробитие;
- Политиките за борба против детската сиромаштија треба да се постават во поширок контекст на политики за промовирање на детското добробитие (види ја точката 9). Постои потреба да се поврзат двете политики и акциите да се усмерат кон промовирање на добробитието на сите деца и спречувањето на сиромаштијата со усмерени политики, што имаат за цел да го ублажат сиромаштвото и социјалната исклученост;
- Треба да се усвои партнерски пристап во целиот сектор, што ќе биде комбинација на националните, регионалните и локалните влади со тие родители и деца, локалните заедници, НВО-ата и работодавците. На пример работодавците, со усвојување на плата за живот, имаат клучна улога како приватниот/профитен сектор во смисла на нивната одговорност кон заедницата. НВО-ата играат клучна улога во поддршката на родителите и децата и нудејќи многу темелни услуги во соработка со локалните заедници и јавните власти за развивање на интегралните решенија;
- Клучната улога што ја имаат НВО-ата во поддршката на децата во ризик и во чувањето на нивните права, како и нивната клучна застапничка улога, мора да се препознае, поддржи и финансира. Тие треба да се сосема вклучени во развојот и спроведувањето на интегрираните решенија на национално, регионално и локално ниво;
- Треба да се применат аранжмани за вклучување и слушање на СИТЕ деца, вклучувајќи ги тие што живеат во сиромаштија на нестигматизирачки начин и нивните родители во развојот, спроведување и пратење на политиките и услугите што влијаат на нив;
- Развојот на политиките треба да се базира на сведоштва, така да се применат аранжманите за да се обезбеди достапноста на добри податоци и анализа и редовно следење и известување за влијанието на политиките.

9. Клучен проблем: зошто борбата против детската сиромаштија да се гледа во поширок контекст на детското добробитие?

Постојат 4 главни причини зошто борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост треба да се постават во поширок контекст на промовирање на детското добробитие:

Прво, за да се постигне напредок на долги стази важно е да се фокусира на превенција исто како и на ублажување на детската сиромаштија и социјална исклученост. Тоа значи примена на политиките и програмите кои ќе го промовираат детското добробитие, колку што е возможно, на сите деца и да се спречи тие и нивните семејства да западнат во сиромаштија и социјална исклученост. Тоа го става вниманието на раната интервенција за спречување на појавата на проблеми.

Второ, усмереноста на детското добробитие ги става правата на децата и нивните потреби во центарот на креирањето политики. Со тоа се потврдува дека децата се во посед на своите права и дека штитењето и обезбедувањето на детските права е најдобар начин на обезбедување на детското добробитие и со тоа спречување на детската сиромаштија. Со тоа

исто така се осигурува дека се развиваат политики, чиј приоритет е да се задоволат потребите на децата тука и сега, како и да се осигура нивната светла иднина.

Трето, нагласокот на добробитието обезбедува целовит пристап, што препознава дека спречувањето и борбата против детската сиромаштија и социјална исклученост е повеќе од само прашање за приходите, туку мора исто така да ги опфаќа и подрачјето на образование, здравство, стамбеното прашање и животната средина, рекреацијата, спортот и културата.

Четврто, фокусот на добробитието обезбедува дека секоја стратегија останува цврсто усмерена на детето и води кон фокус за развојот на детето и со тоа на нагласок на учество и зајакнување на децата.

10. Што треба да се направи – гледиште на родителите

„Децата се ранлива, незаштитена група во нашето општество. Тие не можат да сторат ништо за да излезат од сиромаштијата. Важно е да се детектираат проблемите рано. Образованието е итна потреба – во Естонија, многу деца се откажуваат од училиште. Мораме многу рано да ги препознаеме децата на кои им треба помош. Постојат чувствителни периоди во развојот на секое дете. Ниту еден талент не смее да се пропушти, ниту едно дете не смее да изостане!“ – Лаура, Естонија

„Во руралните средини, училиштата се затвараат поради иселување на населението – затоа е вообичаено во основно училиште во едно исто одделение да има деца помеѓу 6 и 10 години аедно. Се отвараат приватни училишта и јавните училишта се без значење. Итно ни е потребно образование на добро ниво за сите.“ – Андреа, Романија

„Многу луѓе ги оставаат своите синови, ќерки или цели семејства за да најдат работа во Западна Европа. Овие деца живеат со овој голем губиток и растат сами без вистинска поддршка. Ова ствара и ментални проблеми. ЕУ мора да финансира семејства, бидејќи детската сиромаштија произлегува од семејната сиромаштија.“ – Андриус, Литванија

„За семејствата на самохраните родители, нема доволно градинки, а за оние со поголеми деца, нема доволно целодневен престој за да им помогне на мајките во попладневните часови. Барањето работа станува уште потешко.“ – Лиза, Австрија

Пристап „три столба“

Работата на прашањето на детската сиромаштија и социјална исклученост и детското добробитие во ЕУ ја нагласи потребата за пристап на три столба: обезбедување пристап до примерени ресурси; пристап до квалитетни услуги; и промовирање на учеството на децата и нивните родители (види, на пример, белгиското Претседателството на ЕУ, 2010 и Препораките на Европската Комисија: Инвестирање во децата: разбивање на кругот на неповолни ситуации, 2013).

Види ја сликата

1). Достапност до примерени ресурси

Неприфатливо е децата да треба да растат во семејства кои имаат прениски приходи за да живеат достоинствен живот и го вложуваат сето свое време и енергија за да преживеат. Постојат два клучни аспекта за обезбедување примерен приход: **систем на поддршка со примерени примања и пристап до вработување за родителите и семејствата.**

Да се обезбеди **поддршка со примерени примања** за семејствата со деца бара доследна и ефикасна комбинација на бенефиции, при што да се задржи баланс помеѓу паричните бенефиции (вклучувајќи даночни олеснувања или кредит, како и социјална помош) и бенефициите во натура во клучните подрачја вклучувајќи здравство, образование, стамбеното прашање и детски доплаток, како и помеѓу универзалните и целните бенефиции. Социјалните трансфери (освен пензиите) играат витална улога во намалување на нивото на детската сиромаштија во најмногу земји членки.

Намалувањето на бенефициите или чинејќи ги порестриктивни и со повеќе услови може да биде контрапродуктивно за родителите, посебно каде што нема соодветни работни места, бидејќи може да ја **зголеми детската сиромаштија и директно да влијае на нивното добробитие**. Постоењето на универзални детски бенефиции е исто така важна потврда на додатните трошоци, со кои се соочуваат сите семејства со деца и е исто така признание дека децата се посакувани и добродојдени од страна на државата.

Зголемен **пристап на родителите со деца на пазарот на трудот** и осигурување дека приходите од работата се доволни за да ги издигнат семејствата од сиромаштија вклучува прво и најосновно пристап до **добри и квалитетни работни места**. Меѓутоа, исто така вклучува, меѓу другите нешта и:

- *Развивање на поддршка во вработувањето и политки на активност што им помагаат на родителите да стекнат вештини за пристап до добри и квалитетни работни места;*
- *Стварањето и интегрирањето на даночен и систем на бенефиции и развивање на политики на минимална плата, кои помагаат да се олесни патот од невработеност кон работа, што обезбедува дека работното место дава примерени примања и што не ги присилува родителите на работни места неприфатливи за нив;*
- *Подобрување на пристапот до квалитетна, достапна детска грижа и целодневен престој за сите семејства;*
- *Обезбедување дека трошоците на пат до работното место не се бариера за прифаќање на вработувањето;*
- *Промовирање на политиките за да се помират работата и семејниот живот, како што се флексибилните работни договори и да се намалат работните часови.*

11. Клучно прашање: постигнување баланс меѓу универзалните и целните политики
Главното прашање е до која мерка земјите членки треба да развијат универзални политики за промоција на добробитието на сите деца или треба ли да ги распредели малкуте средства на најзагрозените семејства и деца. Во прека, повеќето земји пробуваат да ги комбинираат двете универзални политики усмерени на промовирање на добробитието на сите деца и спречување на детската сиромаштија и социјална исклученост, со политики насочени на ублажување на сиромаштијата и социјалната исклученост. И додека балансот меѓу двата пристапа зависи од ситуацијата и традицијата во различните земји, најуспешни земји меѓу земјите членки се изгледа оние што усвојуваат првенствено универзален пристап, темелен на цврстото убедување дека е поефикасно да се спречат проблемите и да се осигураат еднакви можности за сите деца. Во склоп на овој поширок универзален пристап, тие се насочуваат кон оние деца кои имаат посебни тешкотии и даваат дополнителна помош за да им помогнат да ги надминат

барьерите за да имаат пристап до главните услуги и можности – некоја врста на универзализам по мерка.

Иако универзалните услуги, што пружаат средства и можности за сите деца и млади луѓе, треба да имаат приоритет, секогаш ќе има потреба од елемент на целна поддршка за најранливите категории. Сепак, клучното прашање во целната помош е да се обезбеди дека ќе се даде на нестигматизирачки начин, со што ќе се осигура дека примањето на овие средства е максимално и дека децата и нивните семејства се чувствуваат поддржани и интегрирани и дека веќе не се разликуваат и не се одсечени од своите врсници. Целта да се зафатат цели региони или специфични старосни групи тежи кон тоа да се избегнат проблемите на стигматизација и етикетање. Меѓутоа, пречесто се случува бенефициите во натура (како на пр. школските оброци) да се сосема непримерени, бидејќи често ги изоставува сиромашните семејства и води до етикетање и стигматизација и може да резултира во ниско ниско на преземање на средствата или да придонесе кон заглавување на децата и семејствата во сиромаштија.

Бенефициите во натура можат само да го ублажат сиромаштвото откако ќе се случи самото тоа. Со други зборови, за да се добијат бенефиции во натура, треба прво да се западне во сиромаштија, да се поднесе барање на основа на своите потреби и средства, а потоа да се докаже дека постои таква сиромаштија да ги задоволува критериумите на релевантните институции, пред да се направи исплата. Универзалните средства можат да ја спречат сиромаштијата пред таа да се појави. Тие имаат предност да ги чинат семејствата безбедни и пружаат порака на општествена солидарност, дека семејствата и децата се сакани и имаат еднакви права на подобар живот.

Посебно во време на штедење, постои зголемена тенденција за многу земји членки да се фокусираат повеќе на ублажувањето и целните политики, а да направат резони во универзалните пристапи. Ова е краткотрајно решение, кое има негативно долгорочно влијание. Поради својата структурална природа, детската сиромаштија и социјалната исклученост треба итно да се сузбијат, со пристап на спречување, за да се избегнат долгорочните трошоци.

Така да, ако за време на криза е нужно побогатите да направат поголем придонес со носење на товарот на балансирање со буџетите, тогаш е пофер и има повеќе смисла долгорочно ова да се примени на сите со поголеми приходи (на пример, со зголемување на даноците), подобро отколку со ограничување на товарот на побогатите луѓе со деца, одземајќи ги универзалните услуги за деца и за оние што имаат одговорност да ги израснат. На овој начин, услугите можат да се сочуваат и товарот да се сподели на целата популација на побогати луѓе.

12. Балансирани универзални и целни услуги и бенефиции за деца

Универзално бесплатна предшколска година во Ирска

Програмата за рана грижа за деца и образование, позната и како Бесплатна предшколска година беше воведена во 2010. Учествувале преку 60,000 деца, со трошок од 166 милиони евра годишно. Воопштено, сите деца можат да учествуваат ако имаат помеѓу 3 години и 2 месеца и 4 години и 7 месеца на 1 септември во годината во која ќе се приклучат. Одредбата се однесува на 3 часа дневно, 5 дена во неделата во склоп на 38-неделна година за деца вклучени во забавиштата. Децата вклучени во детска грижа добиваат 2 часа и 15 минути во денот во период од преку 50 недели. Додатно на тоа, постојат некои поусмерени иницијативи:

- Предшколскиот проект на рано поаѓање, во 40 основни училишта во одредени урбани предели на непогодности вклучува образовен програм за да го истакне целокупниот развој, да помогне во спречувањето на напуштањето на училиштата и да ги неутрализира ефектите на социјалните непогодности;
- Уличниот проект Рутланд а предшколски проект врзан за основното школо Рутланд во Даблин. Иако не е дел од проектот на рано поаѓање, користен е како пилот проект за многу подоцнежни пристапи во проектот на рано поаѓање;
- Субвенциите на општествената грижа за деца ди поддржува донаторите кои се грижат за деца од целно одредени семејства со ниски примања.

(дознај повеќе на: www.oireachtas.ie/parliament/media/houseoftheoireachtas/libraryresearch/spotlights/spotEarlyEd180412.pdf)

Центрите за млади и семејства во Холандија

Локалните власти даваат универзална, сеопфатна и бесплатна поддршка за родителите и семејствата. Центрите се викаат Центри за млади и семејства и ги даваат следниве услуги: здравствена грижа за деца и млади, поддршка за родители (информации и водство, идентификација на проблеми, водич до помош, мали педагошки совети, координација на грижа), врска до Агенцијата за грижа за млади и врска до тимовите за школска грижа и совети. Центрите за млади и семејство ќе дадат универзални услуги и ќе препорачаат семејства до специјализираните, целни услуги.

(дознај повеќе на: www.eurochild.org/fileadmin-ThematicPriorities-FPS-Eurochild-COMPACT_FPS_Round_Table_report_2011-The_role_of_local_authorities_in_parenting_support.pdf)

Семејни дукани во фламанската заедница во Белгија

Тие ги нудат следниве услуги бесплатно и за сите заинтересирани: информација, инструментална и емотивна поддршка, совет или соопштување, тренинг на вештини, подобрување на социјалните контакти и стимулирање на самостојноста, рана дијагностика и упатување. Вработените ги упатуваат семејствата што имаат потреба од посспецифична поддршка до другите пружители на услуги.

(дознај повеќе на:

www.eurochild.org/fileadmin/Communications/09_Policy%20Papers/policy%20positions/EurochildCompendiumFPS.pdf)

2). Пристап до квалитетни услуги

Развивањето пристап до високо-квалитетни услуги кои вклучуваат е многу важно за добробитието на сите деца. **Универзалните услуги на рано згрижување, здравство, образование и дом** мора да се развијат и понудат на начин што ги чини **лесно достапни, небирократски, флексибилни, со почит кон различните културни, социјални и религиозни потекла на своите клиенти и способни да се сместат во поширока мрежа на семејството и услугите**. Услугите треба да се залагаат за личен развој и зајакнување на децата и да даваат отпорност во кризни ситуации. Тие исто така треба да се понудат на начин кој е **осетлив на потребите на децата и семејствата** што живеат во сиромаштија, со персонал што е адекватно обучен да слуша и да ги стави потребите на децата и нивните родители во центарот на сè што прават. Клучните подрачја вклучуваат:

- Осигурување дека сите деца, независно од тоа дали нивните родители работат или не, имаат пристап до **рана згриженост и рано образование**. Ова е клучно за развојот на детето и за неговиот иден успех во образовниот систем. Тоа е нашироко препознаено како средство на компензација за економски неповолната положба и ефикасно го гради патот за идниот успешен развој на детето;
- Развивање на услуги на **рана интервенција и поддршка за децата**, која ќе обезбеди рано препознавање на децата и семејствата што се соочуваат со проблеми и може да им помогне во отстранување на препреките што го попречуваат идниот развој на детето. Многу често, секоја интервенција има позитивно влијание на животот на детето. Овие услуги може да вклучуваат отварање семејни центри во заедниците во неповолна положба или да обезбедат медицински посети пред породот и после породот од страна на медицински сестри и/или социјални работници за сите мајки;
- Развивање високо-квалитетни и **вклучувачки политики на образование**, кои ја спречуваат и надминуваат образовната неповолна положба, нудат еднакви образовни можности за сите деца независно од нивното потекло и се грижат ниедно дете да не биде изоставено. Ова исто така вклучува:
 - Намалување на финансиските пречки, за да се осигура дека и сиромашните деца можат целосно да учествуваат во образовниот систем;
 - Помагање на децата со инвалидитет да се вклопат во училиште и развивање политики за намалување на раните откажувања од училиште – пристап „ниедно дете да не се изостави“;
 - Интегрирање на малцинствата, посебно децата со инвалидитет и децата од етничките малцинства (на пр. Ромите/Патувачите) или од мигрантско потекло, во редовното школство;
 - Осигурување дека окружувањето во училиштата дава чувство на добродојденост и вклучување и ја зема предвид индивидуалноста на детето;
 - Избегнување на сегрегација и дискриминација, обезбедувајќи ист квалитет на образование за сите;
 - Развивање на ефикасни активни политики за борба против малтретирањето меѓу врсниците, исклучувањето и стигматизацијата;
 - Осигурување дека децата нема да го започнат школскиот ден гладни и се поради тоа неспособни да се концентрираат, преку обезбедување бесплатни школски оброци во тек на дневната настава; Некои училишта во Естонија започнале со утрински оброк, секое дете кое сака, може да си земе – без стигматизација и добро е за сите;
 - Развивање на подобра интеграција на училиштата во соседството;
 - Вклучување родители, посебно од посиромашно потекло, во образованието на нивните деца, обезбедувајќи со тоа поддршка од родителите и поврзувајќи го учењето на децата со тоа од нивните родители.
- Препознавање и јакнење на клучната улога на **неформалното и необавезното образование** во развојот на децата и младите луѓе: децата се различни и треба да се поддржат на различни начини. Формалното образование не е единствениот механизам на поддршка – поддршката од необавезното и неформалното образование е исто така клучна, и нуди поинакви начини за градење на самодовербата на детето и поддржувајќи го развојот. Неформалното и необавезното учење, земајќи го предвид

процесот на целоживотно учење, значително придонесува за развојот на детето во целина, вклучувајќи ја и нивната социјална вклученост;

- Развивање вклучувачки политики, што ќе осигураат дека децата со посиромашно потекло ќе ги имаат истите можности за играње, одмор и за учество во поширок спектар на **разноода, спортски, релаксирачки, културни и граѓански активности** како и нивните врстници и ја добиваат нужната поддршка и помош да им се помогне во тоа. Ова е нужен дел за обезбедување на нивниот личен развој и нивната активна вклученост во општеството. Тоа им помага на децата да ги изградат своите вештини и самодоверба, да ја зголемат самопочитта и идентитетот, да промовираат културна разноликост и борба против дискриминација;
- Подобрување на пристапот до квалитетна **здравствена нега** за сите деца (**вклучувајќи и ментално-здравствена поддршка**). Посебно е важно да се развијат политики и услуги што ќе тежнеат кон надминување на нееднаквостите и отстранување на бариерите за пристап преку бавење со пречките како трошоци или недостаток на информации, бидејќи децата родени во семејства со ниски примања поверојатно ќе имаат отежнат пристап до здравствените услуги и може да живеат нездрав живот;
- Обезбедување сите семејства со деца да имаат пристап до **пристојно и достапно стамбено живеење** и животна средина. Помеѓу другото тоа вклучува:
 - Спречување и борба против концентрација на сиромаштијата во одредени подрачја;
 - Осигурување примерен пристап до јавни (социјални) станови;
 - Развивање мерки за спречување на деложација на деца од нивните домови;
 - Обезбедување адекватна регулација на пензиите и стамбените стандарди во становите што се издаваат;
 - Намалување на бројот на семејства со деца во привремените сместувања, но исто така и обезбедување привремени склоништа за семејствата со деца кои ги изгубиле своите домови;
- Развивање квалитетни **социјални и услуги на детска заштита**. Овие треба:
 - Да се направи сè што е можно да се поддржат и вреднуваат родителите и да се задржат семејствата заедно како највредното на семејните врски, заедно со пријателството и сигурното соседство е клучен фактор во ублажување на влијанието на сиромаштијата на добробитието на децата и осигурување на емоционалниот развој;
 - Осигурување на висок степен на социјална заштита базирана на најдобриот интерес на детето;
 - Кога е потребна грижа надвор од семејството, старателството, колку што е потребно, грижа во заедницата и во семејството со добар пристап до редовните услуги;
 - Развој на програми за намалување на бројот на децата во институциите и да се обезбеди координирана и интегрирана поддршка и пристап до услуги за деца и млади луѓе кога тие ги напуштаат институциите;
- Развивање **услуги на интегрирана поддршка за родители**. Бидејќи повеќето сиромашни деца живеат во сиромашни семејства, семејството треба да биде во фокусот на акцијата – да не се додава на тешкотиите, туку да им се помогне на родителите да обезбедат добар стандард на живеење и квалитет на живот за сите свои деца и да го поддржат развојот на своите деца и нивното добробитие. Тоа значи да се има фокус на

интегрираната поддршка за родителите – да им се помогне да имаат пристап до ресурси, квалитетни работи места, да имаат пристап до пристоеен детски додаток, стан, социјална и здравствена заштита, но исто така подобро да се разбере нивната улога како родители и како тие можат да пружат позитива поддршка на своите деца, дури и во тешки услови и прилики.

Како што покажа овој краток приказ, постои широк спектар на услуги од големо значење за добробитието на децата и нивните семејства. Сепак, потребите на децата и родителите не можат да се опфатат целосно во една рамка. Тие се комплексни и меѓусебно поврзани. Нудењето на услуги треба да го има ова предвид. Колку што е возможно, услугите треба да се понудат на целовит, координиран, достапен и навремен начин на локално ниво. Тие исто така треба да се понудат на начин да одговараат на секоја потреба на секое дете и родител.

13. Поддршка за раното детство и семејствата во Белгија и Шпанија Семејства во програмите за сиромаштија (Шпански Црвен крст и Каритас)

Црвениот крст и Каритас им помогнаа на повеќе од 500.000 деца што живеат во сиромаштија во 2011 година во Шпанија. Двете организации активно учествуваат во Шпанската Коалиција за детски права (www.plataformadeinfancia.org).

Шпанскиот Црвен крст: помогнал на 325,181 семејство во сиромаштија и социјална исклученост со 207,403 деца како дел од програмата за „борба против сиромаштијата“. 87% од семејствата имаат деца, со 27% во големи семејства со 3 деца и повеќе. 71% од родителите или старателите се невработени, 7% се бездомници и 83% се мигранти – повеќето од Мароко, Романија, Боливија, Еквадор, Колумбија и Бугарија. Главните проекти се интегрирана поддршка преку: помош во храна, социјална помош, превенција на исклучување од училиште, парични средства за да се покријат основните потреби, семејно советување, мобилни единици за социјални итни случаи и итни социјални услуги, што вклучуваат дневни центри за бездомни и проекти за социјална вклученост во посиромашните краеве. Програмата „Деца во социјални тешкотии“ им помогна на 67,878 деца во социјален ризик преку детска заштита, одмор и социјална забава за хоспитализирани деца, специфична поддршка за деца имигранти (вклучувајќи и малолетници без придружба) и работа во заедницата со млади престапници на законот.

Шпанскиот Каритас – поддржува 30,452 сиромашни деца како дел на детската програма на Каритас, нудејќи сеопфатни акции координирани со другите социјални програми за семејства, жени и мигранти – клучните активности вклучуваат: образовна и социјална поддршка од тимовите на социјални работници и советници, делувајќи како врска до властите, како посредник со мигрантите/децата Роми, обучување на работни тимови за детските права и пристапи; опфаќање на деца кои не посетуваат настава во училиште, дневни центри, училишта за медицински сестри и детска грижа, придружување на млади престапници, специфични активности за помош на децата во специјални ситуации на исклученост, одбрана на правата на малолетниците без придружба, итн.

La Maison Ouverte (Отворена куќа), (Marchienne-au-Pont, Belgium)

Ова е приемен центар за млади деца, што се обраќа на семејствата со посебно внимание на сиромашните семејства. Тој се фокусира на родителскиот однос кон работата, поддржувајќи ги и вклучувајќи ги родителите во активностите на децата, организирање групни размени, и работи да створи доверба помеѓу различните услуги и децата и родителите, со цел да го

подобри добробитието на семејството. На проектот му е доделена федералната награда за борба против сиромаштијата во 2009 година.

Проект за згрижување на децата (0-3 години): Mic-Ados (Marche-en-Famenne, Belgium) нуди поддршка до сиромашните семејства

Mic-Ados, услуга за млади луѓе (0-18 години) (Aide en milieu ouvert, АМО) во главно фокусиран на адолесценти, отворил услуга за згрижување на деца, како реакција на незадоволената потреба во ова селско подрачје. Тие имаа цел да им помогнат на сиромашните родители да пронајдат бекситерки за пониска цена за да можат да одат на работа, на состанок или едноставно да земат здив, без да мораат да се обврзат на долгорочна обврска или поминување комплицирани административни процедури. И покрај тоа што имало голема побарувачка, проектот не можел да продолжи поради недостатокот на јавни средства. Одделот за млади на Валон-Бриселската Федерација го одобрил проектот, а властите ја фалеле неговата работа, но никакви субвенции не биле понудени, бидејќи сите органи тврделе дека „излегува надвор од границите на нивната надлежност“, бидејќи проектот се однесува и на секторот на вработување и на секторот за деца. Од друга страна, услугата била постојано во потреба од луѓе што се сиромашни и вработени, принудени да земат неизвесна работа (работа во смени, работа на одредено, укинување на работното место и ноќна работа). Проектот не успеал да ја задоволи побарувачката, како резултат на недостаток на финансиски средства и морал да се наслони на помошта од студенти и пензионери како згрижувачи за деца. Координаторите на проектот се труделе да привлечат луѓе што примаат социјални бенефиции или работат за минимална плата, тврдејќи дека ова е важно средство за социјална и професионална обука и интеграција, но властите никогаш не одговориле на тоа. Целиот проект го поставува не само проблемот на пристап до флексибилни услуги, туку исто така влијанието на неизвесната работа на семејниот живот. Веб-страница: www.micados.be

3). Поттикнување на учеството на децата и родителите

Зајакнување на децата

Како прво, децата имаат **право да бидат слушнати и да учествуваат во донесувањето одлуки** што се однесуваат на нив, и како индивидуи и како колектив, и важно е да се развијат проактивни политики и програми, што ќе го поттикнуваат нивното учество. Децата што живеат во сиромаштија најдобро знаат каква е реалноста за нив и што би го подобрило нивното добробитие. Ова знаење е важно за да се подобрат политиките и да се понудат услугите на подобар начин. И трето, учеството е клуч за градење на детската самодоверба и на нивниот целокупен развој.

Иако постојат препреки за учество на сите деца, овие препреки се уште поголеми за децата во неповолна положба (а посебно за децата од помладите групи). Тие често се чувствуваат стигматизирани и дискриминирани, и веројатно е дека традиционалните пристапи за консултација нема да успеат да ги ангажираат.

Сепак, децата од маргинализираните групи (нпр. мигранти, деца Роми, деца од улица, деца со иинвалитет) имаат важни гледишта и искуства за да придонесат. Тие се во добра позиција да можат да ги идентифицираат многуте препреки и предизвици со кои се соочуваат. Тие исто така ќе понудат многу добри решенија, некои од кои возрасните нема да ги сакаат или нема нужно да се согласат со нив. Така е важно децата и младите луѓе да имаат прилика да бидат

дел од дебатата, а нивните гледишта се бараат на примерен и не-стигматизирачки начин. Постои добра пракса на вклучување деца на начин кој е примерен на нивната возраст и ситуација (види Eurochild, 2010).

Поддршка за учеството на родителите

Учеството на децата е клучно, но и вклучувањето на родителите е исто така клучно. Само со зборување со сиромашните родители може да се разберат вистинските препреки и предизвици за тоа како да се подобрат животните услови и да се развијат поефикасни решенија. Родителите треба да се вклучени директно во донесувањето одлуки за нивните животи и во креирањето решенија за нив – преку индивидуални, пристапи на поддршка по мерка на поединецот и преку интегрирани услуги, но исто така и колективно во обликување на клучните политички решенија. Сега има доволно искуство и добри примери за тоа како најдобро да се обезбеди учество на сиромашните во дизајнирањето, спроведувањето и набљудувањето на политиките и програмите (види Европска мрежа за борба против сиромаштија, 2012).

14. Право на децата да бидат слушнати

Член 12 од UNCRC ја истакнува улогата на детето како активен учесник во промовирањето, заштитата и набљудувањето на нивните права. Тоа значи дека сите земји потписнички на UNCRC (односно, сите земји членки) се обврзани да го промовираат правото на детето да биде слушнато и нивните гледишта да се земат сериозно за сите прашања што се однесуваат на нив, било во семејството, во училиште или во пошироката заедница. Важно е тоа, дека јавната политика и законодавство не се од тоа исклучени.

15. Учество на децата и младите

Детски парламент на Кипар, Кипар

Детскиот парламент на Кипар е направен за да ги промовира правата на децата на Кипар. Темите за дискусија во детскиот парламент доаѓаат од пленарните седници, од моментално актуелните прашања во Кипар или од поединечни случки. На пример, како резултат на маратонот организиран да се подигне свеста за правата на луѓето со инвалидите, детскиот парламент организирал специјална седница за децата со инвалидитет, фокусирајќи се помеѓу останатото на правата на децата со инвалидитет во училиште.

Детскиот парламент на Кипар е поделен на 5 области, како и националниот парламент. Секоја област е претставена со тема договорена на пленарна седница. Детскиот парламент се состанува еднаш на два месеца, а областите се состануваат еднаш или двапати на месец. Децата членови се бираат секои две години, а повеќето од нив се бираат во училиштата. Парламентот има 56 члена и три претставници на етничките малцинства. Има и заменски членови, кои ги заменуваат постојаните членови, ако овие не се во можност да учествуваат.

Децата ги собираат важните информации за темите што сакаат да ги дискутираат, а можат да ја контактираат и Владата, универзитетите и НВО-ата или да користат истражувања. Секоја област има два работници со млади да потпомагаат на состаноците и да ги поддржуваат децата. Резолуциите донесени од страна на децата влегуваат во националниот парламент, а најважните од нив влегуваат во дневниот ред. Децата имале доста значајни успеси: поставување детски правобранител, изнудувајќи промена во политиката кон казнувањето во училиштата на Кипар, итн.

Децата имаат право на бирање во вработувањето персонал и бирањето, Акција за деца, ОК Акцијата за деца од Обединетото Кралство рутински ги вклучува децата и младите луѓе во процесот на вработувањето и избирањето. Степенот на учество ќе зависи од врстата на работното место, природата на проектот за кој се вработува и од интересот, способностите и разбирањето на децата и младите што се вклучени. Младите луѓе учествуваат во интервју трибините на „возрасните“, постојат паралелни детски интервју трибини, седници за средби и запознавање и групни дискусии. Децата со проблеми во учењето исто така учествуваат во процесот на одбирање на персоналот што со нив ќе работи, со помош на нивниот персонал за поддршка. Средствата што се користат за да им се помогне на децата да ги искажат своите мислења се приспособени на нивната возраст, способности и интереси.

Извор: Проценување на детскиот потенцијал: како учеството на децата придонесува во борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост (Eurochild, 2010).

Промовирање на учеството и гласот на детето – Шпански Црвен крст

Шпанскиот Црвен крст има специфична линија на работа во промовирање на детското учество, самоизразувањето и застапувањето на правата на детето, вклучувајќи јавна свест и граѓански дијалог со креаторите на политики (www.cruzroja.es).

Веб-страница En Ligne Directe (online direct), Белгија

Ова е дигитална колекција, слободена од авторски права, на дебати, сведоштва, извештаи, состаноци и фотографии, направена од страна на Одделот за права на детето на Валон-Брисел федерацијата. Содржината е ставена на интернет од здруженијата, јавните тела и поединците (воглавно млади луѓе). Веб-страницата има за цел да ја рашири содржината што е можно повеќе, стимулирајќи дебати, нудејќи алатки за дискутирање и промовирање на ситуацијата на децата во директен однос со правата на детето. (www.enlignedirecte.be)

16. Клучно прашање: борбата со детската сиромаштија не може да се сведе само на семејна сиромаштија

Децата имаат право да израснат во сигурна и грижна семејна атмосфера. Бидејќи повеќето сиромашни деца растат во сиромашни семејства, политиките за поддршка на семејствата се значаен предуслов за спречување и борба против детската сиромаштија и во обезбедување на добробитието на детето. Меѓутоа, детската сиромаштија не може да се сведе само на семејна сиромаштија. Децата се индивидуални носители на права. Должност е на државите да обезбедат дека децата ќе можат да ги остварат своите права (нпр. правото на здравство, образование, дом, спорт и рекреација) без оглед на нивната семејна или индивидуална ситуација.

Што може да направи ЕУ?

Треба многу работи да се направат на ниво на ЕУ. **Помеѓу 2001 и 2010 година, се постигна консензус за важноста на детската сиромаштија и социјална исклученост во напорите на ЕУ да се справи со сиромаштијата и социјалната исклученост** (види Frazer, Marlier и Nicaise, 2010). Многу значајни изјави за политиките, извештаи и студии се направија за прашањето како дел од Социјалната отворена метода на координација.

2007 година беше прогласена за тематска година за детската сиромаштија и добробитието.

Во своите извештаи за националните стратегии за социјална заштита и социјална вклученост 2008-2010, 19 од 27 земји членки го препознаа справувањето со детската сиромаштија и

социјална исклученост како еден од нивните приоритети. Прашањето исто така беше нагласено за време на Европската година за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост 2010 година.

Во 2010 година, шпанското и белгиското Претседателство на ЕУ, а потоа и унгарското Претседателство на ЕУ во првата половина на 2011 година го поставија овој проблем како клучна тема. На завршетокот на конференцијата организирана од страна на белгиското Претседателство, претседателското „трио“ (т.е. Шпанија, Белгија и Унгарија) потпишаа заедничка декларација со која ги повикуваат земјите членки и Советот на Европа, во блиска соработка со Комисијата, да го направат намалувањето на детската сиромаштија и промовирањето на детското добробитие централен дел на стратегијата Европа 2020, со која се предвидува намалување на сиромашните за најмалку 20 милиони до 2020 година (види Frazer, 2010).

Од 2008 година, **ЕУ има јака правна основа** за преземање поактивна улога во борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост, а посебно против детската сиромаштија. Лисабонскиот Договор ги постави за главни цели на Унијата борбата против социјалната исклученост и дискриминација, промовирањето на социјалната правда, еднаквоста помеѓу мажот и жената, солидарноста помеѓу генерациите и заштитата на правата на детето (член 3.3 од прочистената верзија на Договорот на ЕУ). Понатаму, беше додадена и „хоризонтална социјална клаузула“ (член 9 од прочистената верзија на Договорот за функционирање на ЕУ), со која се бара „во дефинирањето и спроведувањето на политиките и активностите, Унијата да ги земе предвид барањата поврзани со промовирање на висок степен на вработеност, гаранција на примерена социјална заштита, борба против социјалната исклученост и високо ниво на образование, обука и заштита на човечкото здравје“. Со тоа, иако одговорноста за борбата со детската сиромаштија лежи кај националните и под-националните влади, нема изговор за ЕУ да не презема активна улога по тоа прашање. Таа мора прашањето на добробитие на децата и нивните семејства да го направи клучно прашање во целокупното креирање политики.

Со донесувањето на новите одлуки, како дел од економската рамка на ЕУ (фискална компактна рамка, шестоделна и дводелна рамка), се зголемува оправданоста за интервенција на ЕУ во социјалните буџети на земјите членки, посебно социјалната заштита и системот на помош. Ова го поставува прашањето колку меродавноста само за социјалните прашања останува изводлива или пожелна.

Некои позитивни први чекори се преземаа од страна на ЕУ со усвојувањето на агендата на ЕУ за правата на детето во 2011 година и тематизирањето на Препораките на Комисијата за детската сиромаштија во 2013: инвестирање во децата: прекинување на маѓепсаниот круг на неповолна положба (20 февруари 2013).

Челниците на земјите и Владата на ЕУ исто така изразија силно залагање за важноста на борбата против детската сиромаштија во неколку последователни состаноци на европскиот Совет, а ова се одрази и на работата на Советот за вработување, социјална политика, здравство и потрошувачки прашања (ЕПЦО) и на Комитето за социјална заштита и во неколку последователни извештаи на ЕУ.

Но останува да се направи многу повеќе

Сето ова е само почеток и многу нешто треба да се направи од страна на ЕУ. На пример, може да се:

- Да се добие **појакно политичко водство** со осигурување дека за детската сиромаштија и детското добробитие се известува редовно и за него се разговара на состаноците на Советот на Европа на челниците на државите и владите и на состаноците на Советот за вработување, социјална политика, здравство и потрошувачки прашања (ЕПСЦО);
- Да се осигура дека прашањето за детската сиромаштија и добробитие е централно поставено во **Стратегијата Европа 2020**. Во поединечни црти може да се осигура дека:
 - Тоа е вградено во имплементацијата на Стратегијата, посебно во Националните програми на реформа (НРП) на земјите членки и на нивните Национални социјални извештаи (НСР);
 - Тоа станува строг и стабилен дел на набљудувањето на имплементацијата на Стратегијата и дека ова се одразува во Специфичните препораки до земјите членки што не успеваат да направат значаен прогрес;
- Усогласат севкупни **квантифицирани под-цели** за намалување на детската сиромаштија и социјална исклученост и да се осигура дека националните цели се амбициозни и доволни да се постигнат договорените цели на разина на ЕУ;
- Да се постави прашањето за детската сиромаштија и добробитие како **централно прашање** при развојот на политиките на ЕУ;
- Да се продлабочи работата на детското добробитие и да се постави како централно прашање како дел од дискусијата за **индикаторите за подобро изразувањена напредокот** на начин кој го надминува БДП-то;
- Да се осигура дека прашањето за детската сиромаштија и добробитие е ставено во центарот на политиките на штедење и на мерките за спасување и дека **поранешните проценки на социјалното влијание** се користат при развивање и имплементирање на релевантните политики (вклучувајќи ја и економската политика) за да децата бидат заштитени од најлошите ефекти;
- Активно да се промовира и следи **вклучувањето на децата, нивните родители** и организации што работат со нив во развојот, спроведувањето и следењето на политиките и програмите за да се достигне европската цел за сиромаштијата и социјалната исклученост на ниво на ЕУ и на ниво на државите (вклучувајќи ги НРП и НСР);
- Да се зголемат ресурсите од **европските структурни фондови** за да се поддржат напорите на земјите членки во борбата против детската сиромаштија и да се промовира детското добробитие, преку осигурување дека 25% од структурните фондови ќе се потроши на проекти фокусирани на поединецот преку Европскиот социјален фонд (ЕСФ) и дека 20% од ЕСФ ќе се искористат за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост;
- Да се обезбедат ресурси и поддршка за подобрени и **понови податоци** и анализи, како и развој на договорени показатели (индикатори), за да се осигура конзистентен пристап до мерењата низ цела ЕУ и да се помогне да се изградат статистички капацитети во земјите членки;
- Да се потпомогне зголемена **размена на знаења** и добра пракса во справувањето со детската сиромаштија и промовирање на детското добробитие и со тоа да се осигура учеството на децата и нивните семејства;
- Да се зајакне пристапот за промовирање на **правата на детето** за да може повеќе внимание да се обрне на прашањето на сиромаштијата и добробитието и да се промовира идеата за договорени минимални стандарди во клучните подрачја што се

однесуваат на детското добробитие (нпр. во однос на примерените примања, пристапот до детско згрижување, пристап до здравство и други услуги);

- Да се осигура дека напорите што се преземаат за **борба против дискриминацијата** и расизмот и промовирањето поголема полова рамноправност посебно обрнува внимание на ситуацијата на децата и нивните семејства;
- Да се договорат упатства за **учество на чинителите** во развојот на политики на ЕУ, посебно во НРП и НСР, да се осигура значајно учество на социјалните НВО-а, родителите и децата.

Основата за акција на ЕУ е тука. Предизвикот сега е таа да се случи.

Што можат да направат националните влади

Владите имаат јасна одговорност да развие структури и механизми (види 6.1), да развие прикладна политичка рамка, и да ги обезбеди нужните ресурси за спречување на детската сиромаштија и да се справи со неа кога таа ќе се појави. Ова бара насочување на грижата за детското добробитие во центарот на процесот на креирање политики, поставувајќи јасни цели за намалување на детската сиромаштија и социјална исклученост, како и редовно следење и известување за направениот напредок кон овие цели. Во контекст на поставување на национална цел на намалување на сиромаштијата како придонес кон постигнување на заедничката цел Европа 2020, земјите членки најпрво треба да постават амбициозни цели во врска со сиромаштијата и национални стратегии за борба против неа поддржани од соодветен буџет, кој ефикасно придонесува кон целта на ЕУ, а потоа да се постават специфични под-цели за намалување на детската сиромаштија и социјална исклученост.

Што можат да направат регионалните и локалните власти

Развивање на правите политики и програми на национално ниво е една работа: нивното спроведување и финансирање ефикасно на терен е друга работа. Јазот помеѓу политиките и спроведувањето е често преголем. Ефикасни договори треба да се постават на локално ниво за да се осигура ефикасна и координирана реализација на услугите и раното препознавање и поддршка на деца и семејства што се соочуваат со одредени тешкотии. **Регионалните и локалните власти во оваа смисла можат да одиграат клучна улога.** Тие треба:

- Да осигураат **вертикална координација** што успешно ќе ги поврзе централното и под-националното ниво на власта: ова е значајно потпомогнато со вклучување локални (и регионални) власти во подготовките, спроведувањето и следењето на националните планови и политики од самиот почеток. Исто така е важно јасно да се дефинираат улогите и одговорностите на различни нивоа на власта и да се осигура дека тие взаемно се поддржуваат и да се осигура дека доволно средства се пренесуваат на локално ниво;
- Да се развие **координиран и интегриран пристап** на локално ниво: ова значи развивање локални партнерства што ќе спои чинители од разни сектори и ќе ги комбинира напорите на владите и на НВО-ата, како и на профитниот сектор на координиран начин. Ова помага подобро да се идентифицираат проблемите, да се осигура рана интервенција и да се развијат целовити одговори;

- Да се осигураат **флексибилни одговори по мерка**: услугите треба да се понудат на начин што одговара на потребите на секое дете и неговото семејство. Така тие треба да бидат флексибилни и да се понудат на начин да се по мерка на нивните поединечни потреби. Ова може да се направи само на локално ниво;
- Да се негува **пристап на развивање на заедницата**: тоа значи промовирање на учеството и зајакнување на децата и семејствата и поддржување и финансирање на отпорноста на децата, семејствата и локалните заедници, кои бараат свои стратегии за преживување и кои не се само пасивни жртви. Пристапот на развивање на заедницата за децата и нивните семејства се базира на почит и достоинство, а услугите се нудат на не-стигматизирачки начин и за да ги зајакнат луѓето. Децата и нивните семејства треба активно да бидат вклучени во развојот и давањето услуги;
- Да се примени редовно **известување и следење** на локалната ситуација: од витално значење е да се следи добробитието на децата на локално ниво и дека локалните давачи на услуги се известуваат и се сметаат за одговорни за задоволување на потребите на сите деца.

Што секој може да направи

ПОВИК НА АКЦИЈА

Владите ја имаат одговорноста да ги изберат правите политики, како и да пронајдат соодветни начини за финансирање. Локалните и регионалните власти треба да осигураат дека овие политики се остваруваат на теренот. Но во конечност, секој во општеството има некаква одговорност за изградба на општество кое вклучува, каде што децата се способни да го развијат својот цел потенцијал.

Важно е да се почитуваат и слушаат родителите и децата кои живеат во сиромаштија. Тие знаат кои се нивните потреби и со вистинската поддршка, тие се важен дел на решението. На локално ниво важно е да се работи заедно и да се внимава локалните носители на одлуките да ги трошат јавните средства ефикасно. Зголемувањето на јавниот притисок за да се видат резултати зависи од градењето сојузништва во локалните заедници, на пример со работа со сочувствителни вработени, синдикати, како и со цивилното друштво и истражувачките организации.

Заедно е возможно да се постигне промена!

- Користи ја оваа книшка за подигање на свеста за реалноста на детската сиромаштија и потребата за итна акција и поддржување на интегрирана, повеќедимензионална стратегија што функционира.
- Работи во соработка со твојата локална заедница и властите на развивање иновативни пристапи, кои го интегрираат пристапот на три столбови.

- Врши притисок за учествување во процесот на донесување одлуки како активен партнер – во пронаоѓање и спроведување на правите политички решенија и помагање во следење на резултатите.
- Работи во сојуз за да агитираш за политичка заложба за промена – за изградба на поеднакво, напредно и одржливо општество, во кое правото на достоинствен живот е осигурано.

КЛУЧНИ ИЗВОРИ НА ИНФОРМАЦИИ И ПОДАТОЦИ

Подолу се наведени некои од клучните документи, во кои можат да се најдат понатамошни информации за главните прашања поставени во оваа брошура. Овие се само почетна точка и многу од наведените документи содржат уште подетална библиографија. Исто така се наведени и клучните веб-страници, каде што можат да се најдат најновите податоци за детската сиромаштија и добробитие и каде што се достапни информации и коментари за развојот на напорите на ЕУ да се бори против детската сиромаштија и да го промовира детското добробитие.

Основни текстови за детската сиромаштија и добробитие во ЕУ

Трошоците на детската сиромаштија

http://www.actionforchildren.org.uk/media/94361/action_for_children_backing_the_future.pdf.

Стратегија Европа 2020

European Council (2010). *European Council 17 June 2010: Conclusions*, Brussels: European Council. Available at: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/115346.pdf.

Eurochild (2012), *The 2012 National Reform Programmes (NRP) and the National Social Reports (NSR) from a child poverty and child well-being perspective*, Brussels: Eurochild. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/Crisis/Eurochild%20updates/Eurochild_NRPs_Analysis_July_2012.pdf.

European Anti-poverty network (2012), *An EU worth defending: beyond austerity to social investment and inclusive growth*, Brussels: EAPN. Available at: <http://www.eapn.eu/en/news-and-publications/publications/eapn-position-papers-and-reports/eapn-publishes-full-assessment-of-nrps-and-nrps-an-eu-worth-defending-beyond-austerity-to-social-investment-and-inclusive-growth>

Мерење

Atkinson, A.B. and Marlier, E. (eds./2010), *Income and living conditions in Europe*, Luxembourg: Publications office of the European Union, available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-31-10-555/EN/KS-31-10-555-EN.PDF.

Fusco, A., Guio, A.-C. and Marlier, E. (2010), *Characterising the income poor and the materially deprived in European countries*, in A.B. Atkinson and E. Marlier, "Income and Living Conditions in Europe", Luxembourg: Publications office of the European Union.

Guio, A.-C. (2009), *What can be learned from deprivation indicators in Europe?*, Luxembourg: Eurostat. Available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-rA-09-007/EN/KS-rA-09-007-EN.PDF.

Guio, A.-C., Gordon D. and Marlier E. (2012), *Measuring material deprivation in the EU: Indicators for the whole population and child-specific indicators*, Eurostat Methodologies and working papers, Luxembourg: Office for

Official Publications of the European Communities (OPOCE). Available at: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-12-018/EN/KS-RA-12-018-EN.PDF.

OECD (2009), *Doing Better for Children*, Paris: OECD. Available from: <http://www.oecd.org/els/social/childwellbeing>

Social Protection Committee (2008), *Child poverty and well-being: Current status and way forward*, Report prepared by the EU Task-Force on Child Poverty and Child Well-Being, Luxembourg: Office for official Publications of the European Communities. Available from: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en&pubId=74&type=2&furtherPubs=yes>.

Social Protection Committee (2012), *Indicators based monitoring framework*, Chapter 3 in "SPC Advisory Report to the European Commission on tackling and preventing child poverty, promoting child well-being", Brussels: European Commission. Available at: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7849&langId=en>.

TARKI (2010), *Child Poverty and Child Well-Being in the European Union*, Report prepared for the European Commission, Budapest. Available at: <http://www.tarki.hu/en/research/childpoverty/index.html>.

UNICEF Innocenti Research Centre (2012), *Measuring Child Poverty: New league tables of child poverty in the world's rich countries*, Innocenti Report Card 10, Florence: UNICEF. Available at: <http://www.unicef-irc.org/publications/660>

Права на детето

Eurochild (2007), *A child rights approach to child poverty*, Brussels: Eurochild. Available at:

http://www.eurochild.org/fileadmin/user_upload/files/Eurochild_discussion_paper_child_rights_poverty.pdf.

Eurochild (2011), *Child poverty and family poverty – are they one and the same? A rights-based approach to fighting child poverty*. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/FPS/Eurochild/Position_paper_ch_pov_vs_family_pov_designed_FINAL.pdf.

European Commission (2011), *An EU Agenda for the Rights of the Child*, European Commission, Brussels. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0060:en:NOT>

Office of the United Nations Commissioner for Human Rights, *United Nations Convention on the Rights of the Child*, New York. Available at: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>

Влијание на кризата

Eurochild (2012), *Tackling child poverty and promoting child well-being in times of crisis*. Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/ChildPoverty/Eurochild/Eurochild_statement_to_CY_Presidency_final.pdf.

Fondeville, N. and Ward, T. (2011), *Homelessness during the crisis*, Research note 8/2011, Social Europe, European Commission. Available at: http://www.socialsituation.eu/research-notes/SSO%20RN8%20Homelessness_Final.pdf.

Eurochild (2012), *How the economic and financial crisis is affecting children & young people in Europe*, Eurochild, Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/Crisis/Eurochild%20updates/Eurochild_Crisis_Update_Report_2012.pdf

Учество

Eurochild (2010), Valuing children's potential: How children's participation contributes to fighting poverty and social exclusion, Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/Participation/Eurochild/ValuingChildren_sPotential.pdf

Eurochild (2012), Speak up! Giving a voice to European children in vulnerable situations. Available at: <http://www.eurochild.org/fileadmin/Projects/Speak%20Up/SpeakUpreportFINAL.pdf>.

European Anti-poverty network (2012), *Breaking Barriers – Driving Change - Case studies of building participation of people experiencing poverty*, Brussels: EAPN. Available at: <http://www.eapn.eu/en/news-and-publications/publications/eapn-books/breaking-barriers-driving-change-eapns-new-book-on-participation-is-out>

Политики

Coote, A. (2012). *The Wisdom of Prevention: Long-term planning, upstream investment and early action to prevent harm*, New Economics Foundation, London. Available at: http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/Wisdom_of_prevention.pdf

Eurochild (2010), *Family policies that work best for children*. Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/Events/2010/04_Study_Visit/FPS%20Study%20Visit%202010_REPORT1%262.pdf.

Eurochild (2011), *The role of local authorities in parenting support*, Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/ThematicPriorities/FPS/Eurochild/COMPACT_FPS_Round_Table_report_2011_-_The_role_of_local_authorities_in_parenting_support.pdf

Eurochild (2012), *Compendium of inspiring practices on early intervention and prevention in family and parenting support*, Brussels. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/Communications/09_Policy%20Papers/policy%20positions/EurochildCompendiumFPS.pdf

- European Commission (2011), *Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow*, Commission Communication COM(2011) 66 final, Brussels. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0066:EN:NOT>

EU Network of Independent Experts on Social Inclusion (2011), *Policy Solutions for Fostering Inclusive Labour Markets and for Combating Child Poverty and Social Exclusion*, Brussels: European Commission. Available at <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1025&langId=en&newsId=1430&furtherNews=yes>

FEANTSA (2012), *On the way home*, Brussels.

Frazer, H. and Marlier, E. (2009), *Minimum Income Schemes across EU Member States*, Overview based on national reports of the national independent experts on social inclusion, Brussels: European Commission. Available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1025&langId=en&newsId=1416&furtherNews=yes>

Hoelscher, P. (2004), *A thematic study using transnational comparisons to analyse and identify what combination of policy responses are most successful in preventing and reducing high levels of child poverty*, Brussels: European Commission.

Levy, H., Lietz, C. and Sutherland, H. (2007), *A guaranteed income for Europe's children?*, in Jenkins, S.P. and Micklewright, J. editors, *Inequality and poverty re-examined*, Oxford: Oxford University Press.

MacMahon, B., Weld, G., Thornton, R. and Collins, M. (2012), *The Cost Of A Child: a consensual budget standards study examining the direct cost of a child across childhood*, Dublin: Vincentian Partnership for Social Justice. Available at: <https://www.dropbox.com/s/dj8uhb9fblyzqkh/Cost%20of%20A%20Child%20-%20Full%20Report.pdf>

PICUM (2009) *Undocumented Children in Europe: Invisible Victims of Immigration Restrictions*, Brussels: PICUM. Available at: http://picum.org/picum.org/uploads/file/_Undocumented_Children_in_Europe_EN.pdf.

PICUM (2011) "Rights of Accompanied Children in an Irregular Situation", paper prepared by PICUM for UNICEF Brussels Office, November 2011. Available at: <http://fra.europa.eu/fraWebsite/frc2011/docs/rights-accompanied-children-irregular-situation-PICUM.pdf>.

PICUM (2011-2012) "Building Strategies to Protect Children in an Irregular Migration Situation: Country Briefs" for the UK, Poland, the Netherlands, Belgium, France, Italy and Spain. Available at: <http://picum.org/en/publications/conference-and-workshop-reports/>.

UNICEF (2012) "Access to Civil, Economic and Social Rights for Children in the Context of Irregular Migration", Submission to the UN CRC Day of General Discussion on "The rights of all children in the context of international migration", 28 September 2012. Available at: http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion2012/SubmissionsDGDMigration/UNICEF_1.doc

UNICEF and the European Social Observatory in collaboration with the Belgian Federal Planning Service (Ministry) for Social Integration (2011), *Preventing Social Exclusion through the Europe 2020 Strategy: Early Childhood Development and the Inclusion of Roma Families*, Brussels: Belgian Presidency of the Council of the European Union.

Сиромаштија

European Anti-poverty network (2009), *Poverty and Inequality in the EU*, Poverty Explainer 1, Brussels: EAPN. Available at: <http://www.eapn.eu/en/what-is-poverty/poverty-in-the-eu-a-very-real-problem>

European Anti-poverty network (2010), *Adequacy of Minimum Income in the EU*, Poverty Explainer 2, Brussels: EAPN. Available at: <http://www.eapn.eu/en/news-and-publications/news/eapn-news/eapns-adequacy-explainer-has-come-out>

Добробитие

Kickbush, I. (2012), *Learning for Well-being: Policy Priority for Children and Youth in Europe*, Learning for Well Being Consortium of Foundations in Europe. Available at: http://www.eurochild.org/fileadmin/Events/2012/02_L4WB/L4WB-

UNICEF Innocenti Research Centre (2007), *Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries*, Innocenti Report Card 7, Florence: UNICEF. Available at: http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf

UNICEF Innocenti Research Centre (2010), *The Children Left Behind: A league table of inequality in child well-being in the world's rich countries*, Innocenti Report Card 9, Florence: UNICEF. Available at: <http://www.unicef-irc.org/publications/619>

Корисни веб-страници

Европска Комисија: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=750&langId=en>

Податоци и анализи:

Eurostat, Social Inclusion Indicators:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/introduction

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD): <http://www.oecd.org/social/familiesandchildren/n>

Peer Review in Social Protection and Social Inclusion and Assessment in Social Inclusion: <http://www.peer-review-social-inclusion.eu/>

UNICEF Innocenti Research Centre: <http://www.unicef-irc.org/>

Европски мрежи:

ATD Fourth World: <http://www.atd-fourthworld.org/Presentation,104.html>

Caritas Europa: <http://www.caritas-europa.org/code/en/default.asp>

Confederation of Family Organisations in the EU (COFACE): <http://www.coface-eu.org/en/>

Eurochild: <http://www.eurochild.org/>

Eurodiaconia: <http://www.eurodiaconia.org/>

European Anti-poverty network (EAPN): <http://www.eapn.eu/en>

European Federation of National Organisations Working With the Homeless (FEANTSA): <http://www.feantsa.org/code/en/hp.asp>

European Social Network (ESN): <http://www.esn-eu.org/>

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM): <http://www.picum.org>

Оваа брошура е направена од страна на заедничката работна група на ЕАПН и Eurochild во соработка со надворешниот експерт Хју Фрејзер, хонорарен професор на Одделот за применети социјални студии на National University of Ireland (Maynooth), кој направи нацрт на извештајот. Членовите работеа заедно да ги обединат цивилните и професионалните знаења и искуства, за да ја прикажат реалноста на детската сиромаштија и да помогнат во мобилизација, со што би се постигнал вистински напредок. Посебна благодарност треба да се даде на членовите на работната група на ЕАПН и Eurochild: Агата д'Адато (Eurochild, Брисел), Шон Џонс (ЕАПН, Брисел), Јоана Авлонити (The Smile of the Child, Грција), Џон Мекендрик (Glasgow School for Business and Society, Glasgow Caledonian University, Шкотска), Шон О'Нил (Childre in Wales), Вјелислава Варзивоода-Кружинска (University of Lodz, Полска), Керт Мере (Estonia Child Welfare Organization/EAPN EE), Пјер Доја (Belgian/Walloon Anti-Poverty Network), Ерика Бин (EAPN DE). Корисни коментари добивме и од ЕУ-групата за вклучувачки стратегии на ЕАПН, посебно од Грациела Малгесини (EAPN ES). FEANTSA и PICUM исто така придонесоа, како и од Управната група за политики на Eurochild, посебно Марион Меклеод.

ЕАПН е независна мрежа на невладини организации (НВО-а) и групи вклучени во борбата против сиромаштијата и социјалната исклученост во земјите членки на Европската Унија, основана 1990 година.

Eurochild е мрежа на организации и поединци, кои работат низ цела Европа на подобрување на квалитетот на живеење на децата и младите луѓе. Работата на Eurochild се потпира врз принципите содржани во Конвенцијата за правата на детето на Обединетите Нации.